

**MINISTERSTWO
GOSPODARKI, PRACY
I POLITYKI SPOŁECZNEJ**

**STRATEGIA DLA PRZEMYSŁU DRZEWNEGO
DO 2006 ROKU**

**Dokument przyjęty przez Radę Ministrów
w dniu 19 sierpnia 2003 roku**

Warszawa, 2003

Spis treści

Wstęp

1. Miejsce przemysłu drzewnego w gospodarce narodowej	1
2. Stan obecny przemysłu drzewnego	4
2.1. Struktura podmiotowa	4
2.1.1. Rola przemysłu tartaczno-technicznego w łańcuchu przetwórstwa drewna	5
2.2. Sytuacja ekonomiczno-finansowa	6
2.2.1. Zadłużenie przemysłu drzewnego	8
2.2.2. Nakłady inwestycyjne	11
2.3. Handel zagraniczny wyrobami drzewnymi	11
2.4. Sytuacja zaopatrzeniowa - podaż surowca drzewnego	13
2.5. Konkurencyjność przemysłu drzewnego	16
2.6. Polski przemysł drzewny na tle Unii Europejskiej	22
2.6.1. Porównanie produkcji i zużycia wyrobów drzewnych	22
2.6.2. Wydajność pracy, poziom nowoczesności przemysłu drzewnego	24
2.6.3. Tendencje w polskim przemyśle drzewnym na tle UE	26
2.7. Ochrona środowiska	26
3. Główne bariery rozwoju i wzrostu konkurencyjności przemysłu drzewnego	29
4. Cele strategiczne wynikające z diagnozy stanu przemysłu drzewnego i perspektyw jego rozwoju	36
4.1. Synteza diagnozy stanu przemysłu drzewnego	36
4.2. Główne tendencje na rynku drzewnym w Polsce do 2006 roku	39
4.3. Najważniejsze kierunki pożądanych zmian w przemyśle drzewnym dla wzrostu jego krajowej i międzynarodowej konkurencyjności	41
5. Harmonogram zadań ze wskazaniem instrumentów służących poprawie konkurencyjności przemysłu drzewnego do 2006 roku	43
6. Harmonogram realizacji zadań służących poprawie konkurencyjności przemysłu drzewnego do 2006 roku - tabela	49
7. Sprawozdawczość	51

Wstęp

Perspektywa przyjęcia Polski do Unii Europejskiej postawiła przed przemysłem drzewnym nowe wyzwania. Przygotowana „Strategia dla przemysłu drzewnego do 2006 roku” ma na celu stworzenie warunków umożliwiających prawidłowe funkcjonowanie i rozwój krajowego przemysłu. Dokument ten przedstawia aktualną sytuację tego sektora oraz wskazuje jego mocne i słabe strony wynikające z dotychczasowego przebiegu transformacji, a na tym tle niezbędne działania dla poprawy możliwości konkurowania na jednolitym rynku europejskim. Zdolność konkurencyjna jest w dużym stopniu wynikiem działania samych przedsiębiorstw, które poprzez realizację właściwej strategii umacniają swoją pozycję na rynku. Jednak w procesie tym ważne znaczenie mają też czynniki zewnętrzne wobec przedsiębiorstw. Najważniejsze z nich, warunkujące realizację prokonkurencyjnej polityki, zostaną przedstawione w prezentowanym opracowaniu, wraz z wykazem zadań niezbędnych do realizacji do 2006 roku, sprzyjających poprawie konkurencyjności przemysłu drzewnego.

Przedmiotowy zakres strategii dla przemysłu drzewnego obejmuje produkcję wyrobów z drewna (dział 20 Polskiej Klasyfikacji Działalności) oraz produkcję mebli (grupa 36.1 PKD). Do pierwszej grupy działalności zalicza się: produkcję wyrobów tartacznych, impregnację drewna (przemysł tartaczny); produkcję arkuszy fornirowych, produkcję płyt i sklejek (przemysł płyt drewnopochodnych); produkcję wyrobów stolarskich i ciesielskich dla budownictwa (przemysł stolarki budowlanej), produkcję opakowań drewnianych oraz produkcję pozostałych wyrobów z drewna (z korka, słomy i materiałów używanych do wyplatania).

1. Miejsce przemysłu drzewnego w gospodarce narodowej

O szczególnej roli przemysłu drzewnego w gospodarce narodowej decyduje między innymi:

- oparcie jego produkcji na zasobnej i odnawialnej krajowej bazie surowcowej,
- udział produkcji sprzedanej tego przemysłu w przemyśle ogółem,
- udział pracujących w przemyśle drzewnym w przemyśle ogółem,
- wielkość eksportu wyrobów przemysłu drzewnego i dodatnie saldo w handlu zagranicznym jego produktami.

Powierzchnia lasów w Polsce wynosi blisko 9 mln ha, co stanowi 28,4% powierzchni kraju. Umożliwia to pozyskanie około 26 mln m³ drewna rocznie, przy zachowaniu innych, pozaprodukcyjnych funkcji lasu. Różnorodna produkcja przemysłu drzewnego pozwala na dużą jej elastyczność, odpowiadającą warunkom rynkowym. Oparcie produkcji na naturalnym i odnawialnym surowcu, stosunkowo niskie zapotrzebowanie na energię potrzebną do wytworzenia produktów, możliwość odzysku i utylizacji odpadów drzewnych, przyjazny ich charakter dla środowiska – to cechy stanowiące o ekologicznym charakterze wyrobów przemysłu drzewnego, co bez wątpienia korzystnie wpływa na znaczenie tego przemysłu w kontekście realizacji strategii trwałego i zrównoważonego rozwoju.

Dla polskiego przemysłu drzewnego (wraz z meblarskim) przełomowym był rok 1993, kiedy po fazie załamania gospodarczego zaczął sukcesywnie wzrastać udział wartości jego produkcji w produkcji przemysłu ogółem; w 2000 roku odsetek ten wyniósł 5,8 % w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób, a 5,2 % w podmiotach zatrudniających powyżej 49 osób. W latach 2001 i 2002 nastąpiło spowolnienie wzrostu produkcji przemysłu drzewnego i meblarskiego (tabela 1).

Tabela 1

**Udział przemysłu drzewnego
w produkcji sprzedanej przemysłu ogółem w Polsce w latach 1993-2002**
%

Wyszczególnienie	1993	1995	1999	2000	2001	2002
Udział przemysłu drzewnego (łącznie z meblarskim) w produkcji sprzedanej przemysłu ogółem w podmiotach:						
a/ o zatrudnieniu powyżej 9 osób	3,7	4,6	5,9	5,8	5,7	5,8
b/ o zatrudnieniu powyżej 49 osób	2,9	3,7	5,1	5,2	5,0	5,1

Uwaga: dla lat 1993 i 1995 dane dotyczą jednostek gospodarczych zatrudniających:

a/ powyżej 5 osób; b/ powyżej 50 osób,

Źródło: Dane GUS

Przemysły wyrobów z drewna i meblarski w ostatnim pięcioleciu charakteryzowały się przeciętnie wyższą dynamiką wzrostu produkcji od osiągniętej w całym przemyśle (tabela 2). Relatywnie najlepsze wyniki notuje przemysł meblarski, w którym dynamika wzrostu

2.Stan obecny przemysłu drzewnego

2.1. Struktura podmiotowa

W 2001 roku liczba podmiotów prowadzących działalność w przemyśle drzewnym wynosiła 59,4 tysięcy (łącznie z osobami fizycznymi prowadzącymi działalność), z czego 99,8% w sektorze prywatnym. Małe przedsiębiorstwa (o zatrudnieniu do 49 osób) stanowiły 99,6% ogólnej liczby podmiotów przemysłu drzewnego, a udział pracujących w tych przedsiębiorstwach wyniósł 38%. Realizowały one 37 % ogólnej sprzedaży przemysłu drzewnego.

Status przedsiębiorstw państwowych dotyczył, w 2002 r., 73 podmiotów przemysłu drzewnego, w tym 39 przemysłu wyrobów z drewna i 34 produkcji mebli. Przedsiębiorstwa te stanowiły 0,1 % ogólnej liczby podmiotów tego przemysłu.

W 2002 r. w przemyśle drzewnym prowadziło działalność gospodarczą 690 jednostek (źródło: Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, dalej MGPiPS), w których liczba pracujących przekraczała 49 osób. Przedsiębiorstw działu drewna i wyrobów z drewna zarejestrowano 326, t.j. mniej o 17 do roku poprzedniego. Natomiast produkcję mebli prowadziło 364 przedsiębiorstwa, co oznacza spadek o 24 w stosunku do 2001 r.

Liczba pracujących w przemyśle drzewnym w 2002 roku wyniosła 143,1 tys. osób i zmniejszyła się w stosunku do 2001 r. o 10 tys. - 6,7 % (w podmiotach zatrudniających ponad 49 osób). Spadek liczby zatrudnionych odnotowano głównie w przemyśle wyrobów z drewna (o 14,5 %).

W szeroko rozumianym przemyśle drzewnym dominuje produkcja mebli, której udział w produkcji sprzedanej i zatrudnieniu wynosi odpowiednio 57% i 61% (tabela 3). Kolejne pozycje pod względem udziału w produkcji sprzedanej zajmują branże: płyt drewnopochodnych (19,3%) i stolarki budowlanej (11,3%). Natomiast biorąc po uwagę zatrudnienie duży udział ma przemysł stolarki budowlanej (12,4 %) oraz przemysł tartaczny (10,8%).

Tabela 3

Charakterystyka przemysłu drzewnego w Polsce

2002 rok

Wyszczególnienie	Liczba podmiotów gospodarczych	Produkcja	Zatrudnienie
• Przemysł drzewny, w tym:	59376 ¹	20,4 mld zł ² = 100,0 %	143,1 tys.osób ² = 100,0 %
- tartaczny	7 167	6,8	10,7
- płyt drewnopochodnych	337	19,3	8,0
- stolarki budowlanej	16 558	11,3	12,4
- opakowań	3 837	1,8	2,8
- meblarski	21 343	57,4	61,3
- pozostałe	10 134	3,4	4,8

¹ podmioty gospodarcze zarejestrowane w systemie REGON w 2001 roku, w którym, według oceny GUS – około 40% danych może być nieaktualnych (GUS nie kontroluje realizacji obowiązku wyrejestrowywania firm i zmian profilu ich działalności)

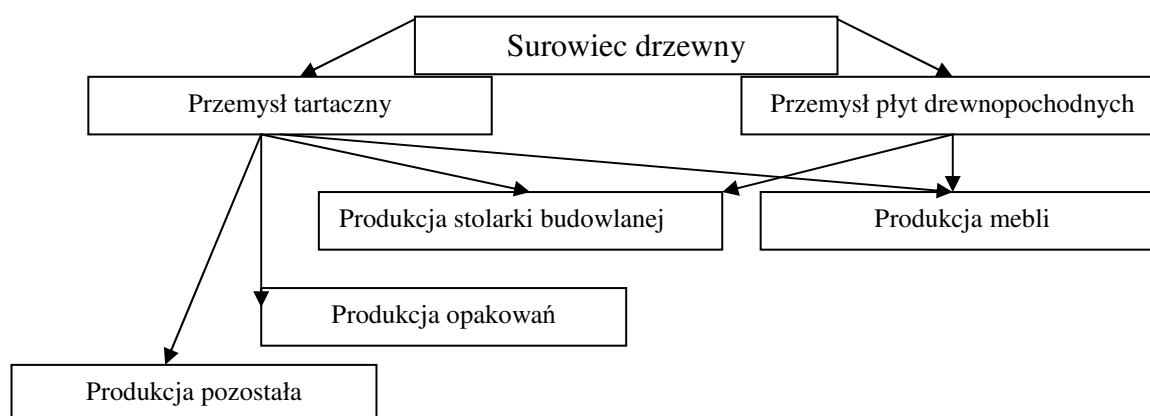
² wartość produkcji sprzedanej i przeciętne zatrudnienie w jednostkach zatrudniających powyżej 49 osób

Źródło: opracowanie Instytutu Technologii Drewna na podstawie danych GUS

2.1.1. Rola przemysłu tartaczego w łańcuchu przetwórstwa drewna

Poszczególne branże przemysłu drzewnego charakteryzują się dużym stopniem wzajemnej zależności. Szczególną rolę w tym przemyśle zajmuje branża tartaczna, która jest dominującym odbiorcą i miejscem przerobu drewna wielkowymiarowego (około 35% ogółu pozyskiwanego surowca drzewnego z Lasów Państwowych) tartaczego na materiały tarte wykorzystywane w wielu branżach drzewnych, a także w takich działach gospodarki, jak budownictwo, górnictwo, transport, energetyka i rolnictwo.

Fazy przetwórstwa drewna

Przemysł tartaczny jest bardzo rozproszony, z liczną, stale zmieniającą się grupą podmiotów małych i bardzo małych (zakłady rodzinne), o niewielkiej skali produkcji. Według REGON liczba podmiotów w tej branży wynosi 7167. Jednak faktyczna liczba producentów tarcicy – podstawowego produktu branży - działających na rynku w miarę stabilnie to 1100-1200 zakładów, z których tylko 15% zatrudnia ponad 49 osób.

Należy podkreślić, że producenci materiałów tartych przeżywają duże trudności ekonomiczne praktycznie od początku transformacji gospodarki. W znacznym stopniu jest to spowodowane wysokimi kosztami związanymi z nabywaniem surowca drzewnego. W strukturze kosztów rodzajowych ogółem około 55% stanowi koszt surowca. Głównym dostawcą drewna na polski rynek są Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, w których gestii znajduje się 94% pozyskiwanego w kraju surowca drzewnego, i który - jako dominujący producent drewna w Polsce - wpływa na kształt rynku drewna zarówno poprzez określanie podaży surowca, jak i przez ustalanie cen jego sprzedaży. Zrównanie cen polskiego drewna z cenami światowymi zasadniczo w roku 1995, przy zdławionym popycie na rynku krajowym na wyroby drzewne, spowodowało długotrwałą utratę rentowności przemysłu tartaczno. Dodatkowymi przyczynami złej kondycji finansowej tego przemysłu były i są: specyfika produktów tego przemysłu (stosunkowo proste technicznie wyroby masowe), niemożność samofinansowania inwestycji i modernizacji umożliwiających tzw. głębszy przerób, oraz – niewielkie zainteresowanie kapitału zagranicznego inwestowaniem w tę branżę, m.in. ze względu na brak gwarancji w uzyskiwaniu surowca drzewnego na stabilnych warunkach.

2.2. Sytuacja ekonomiczno-finansowa

Celowość i skuteczność każdej działalności gospodarczej wyraża się wartością uzyskanych efektów ekonomicznych. Ogólnie biorąc, sytuacja ekonomiczna przemysłu drzewnego (i meblarskiego) jest w ostatnich latach relatywnie lepsza niż przeciętnie w całym przemyśle (tabela 4).

Tabela 4

Rentowność netto przemysłu drzewnego na tle przemysłu ogółem w latach 1997-2002

	%					
Wyszczególnienie	1997	1998	1999	2000	2001	2002

Przemysł	1,9	0,4	-0,6	0,3	-0,3	0,2
Przetwórstwo przemysłowe	2,3	1,2	0,1	0,7	-0,4	0,3
Produkcja wyrobów z drewna	2,9	0,5	-0,2	2,0	-0,2	1,4
Produkcja mebli	3,1	2,4	2,8	1,2	0,7	2,9

Uwaga: lata 1997-1998 w jednostkach zatrudniających powyżej 50 osób, w latach 1999-2002 powyżej 49 osób

Źródło: Nakłady i wyniki przemysłu [1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002] GUS Warszawa

Kondycja ekonomiczna poszczególnych branż drzewnych jest jednak bardzo zróżnicowana. W roku 2001 w porównaniu z rokiem 2000 przychody ze sprzedaży produktów obniżyły się w całym przemyśle drzewnym, przy czym największy spadek wystąpił w przemyśle stolarki budowlanej (tabela 5).

Tabela 5

Wybrane wyniki ekonomiczno-finansowe w przemyśle drzewnym

Lata	Produkcja mebli	Produkcja wyrobów z drewna	w tym branże:			
			tartaczna	plyt drewnopochodnych	stolarki budowlanej	opakowań
Przychody z całokształtu działalności – mln zł						
2000	11 822,4	10 697,1	2 672,7	4 080,1	2 836,5	415,1
2001	12 023,8	10 065,7	2 453,3	4 082,5	2 506,1	373,6
2002	13 372,4	9 454,5	1 529,0	4 273,0	2 540,2	403,5
Dynamika 2002/2001	111,2	93,9	62,3	104,7	101,4	108,0
Przychody netto ze sprzedaży produktów – mln zł						
2000	10 176,4	9 530,3	2 399,5	3 668,2	2 466,1	355,8
2001	10 016,0	8 928,9	2 182,2	3 665,1	2 159,8	325,1
2002	11 441,4	8 451,6	1 319,6	3 914,5	2 191,6	368,7
Dynamika 2002/2001	98,4	94,7	60,5	106,8	101,5	113,4
Zadłużenie ogółem – mln zł						
2000	4 160,1	4 772,1	1 122,7	2 282,0	975,5	93,2
2001	3 834,5	4 774,3	1 182,9	2 218,1	956,2	114,4
2002	4 502,9	4 367,9	706,6	2 152,5	1 092,3	112,9
Dynamika 2002/2001	117,4	91,5	59,7	97,0	114,2	98,7
Wskaźnik poziomu kosztów z całokształtu działalności - %						
2000	98,0	97,0	101,0	94,9	95,2	100,1
2001	98,4	99,4	102,8	98,0	98,1	98,5
2002	85,9	97,7	100,3	96,3	98,4	98,2

Uwaga: w jednostkach zatrudniających powyżej 49 osób

Źródło: dane MGPIPS

Na wynik finansowy przemysłu drzewnego największy pozytywny wpływ mają branże: płyt drewnopochodnych i stolarki budowlanej, natomiast znacząco obniża ją deficytowa branża tartaczna. Relatywnie najlepsze wyniki wykazuje przemysł meblarski (tabela 6).

Tabela 6

Relacje ekonomiczne w przemyśle drzewnym

%

Lata	Produkcja mebli	Produkcja wyrobów z drewna	w tym branże:			
			tartaczna	płyt drewnopochodnych	stolarki budowlanej	opakowań
Wskaźnik poziomu kosztów						
2000	98,0	97,0	101,0	94,9	95,2	100,1
2001	98,4	99,4	102,8	98,0	98,1	98,5
2002	95,9	97,7	100,3	96,3	98,4	98,2
Wskaźnik rentowności obrotu brutto						
2000	2,1	3,0	-1,0	5,1	4,8	0,2
2001	1,7	0,6	-2,8	2,0	1,9	1,5
2002	4,1	2,3	-0,2	3,7	1,7	1,8
Wskaźnik rentowności obrotu netto						
2000	1,2	1,9	-1,3	3,6	3,5	-0,4
2001	0,7	-0,2	-3,7	1,3	1,0	1,0
2002	2,9	1,4	-1,0	2,7	0,8	1,1

Uwaga: w jednostkach zatrudniających powyżej 49 osób

Źródło: dane MGPIPS

W 2002 roku zysk netto w produkcji wyrobów z drewna wykazało 68% podmiotów gospodarczych, a w produkcji mebli – 67%. W przemyśle ogółem i w przetwórstwie przemysłowym było to około 65%. Od wielu lat nierentowna jest natomiast branża tartaczna.

2.2.1. Zadłużenie przemysłu drzewnego

W końcu 2001 roku całkowite zadłużenie przemysłu drzewnego (i meblarskiego) wyniosło 8.608,8 mln zł. Z tej kwoty na zadłużenie w bankach przypadło 3.199,1 mln zł, tj. 37,2%, a 5.409,7 mln zł, tj. 67,8% stanowiły zobowiązania z tytułu dostaw i usług, podatków, ceł i ubezpieczeń społecznych i innych zobowiązań (tabela 7).

Zadłużenie przemysłu drzewnego w 2001 roku

Wyszczególnienie	Zobowiązania długoterminowe		Zobowiązania krótkoterminowe			
	ogółem	kredyty bankowe	ogółem	kredyty bankowe	z tytułu dostaw i usług	z tytułu podatk. ceł i ubezp. społ.
	mln zł					
Przemysł drzewny ogółem,	2.711,4	1.453,3	5.897,4	1.745,4	3.270,2	386,6
w tym:						
- produkcja wyrobów z drewna	2.043,7	1.066,8	2.730,6	889,7	1.440,2	187,0
- produkcja mebli	667,7	386,9	3.166,8	855,7	1.830,0	199,6

Uwaga: w jednostkach zatrudniających powyżej 49 osób

Źródło: dane MGPIPS

Relacja zadłużenia do przychodów z całokształtu działalności

Relacja zadłużenia do przychodów z całokształtu działalności wskazuje, jaka wartość przychodów jest konieczna do spłaty zadłużenia. W 2001 roku na spłatę zadłużenia należałoby przeznaczyć 41% przychodów w przemyśle ogółem, a 35,5% w przetwórstwie przemysłowym. W produkcji mebli stanowiło to 32% przychodów przedsiębiorstw, natomiast w produkcji wyrobów z drewna aż 47,4%.

Relacja zadłużenia krótkoterminowego do majątku obrotowego

Relacja zadłużenia krótkoterminowego do majątku obrotowego pokazuje stopień zaangażowania kapitału obcego w finansowanie majątku obrotowego. W 2001 roku w przemyśle udział zewnętrznego finansowania majątku obrotowego wyniósł 85%, a w przetwórstwie przemysłowym 85,9%. W produkcji mebli majątek obrotowy był w 85% finansowany z zobowiązań krótkoterminowych. W produkcji wyrobów z drewna udział ten wyniósł 84%, w tym w branży tartacznej 90%, natomiast produkcja opakowań w całości była finansowana kapitałem obcym.

Możliwość spłaty zadłużenia środkami własnymi

Analizując poszczególne branże przemysłu drzewnego pod kątem zdolności do spłaty zadłużenia stwierdza się, że spośród wszystkich branż jedynie przemysł tartaczny nie notując od kilku lat nadwyżki finansowej, nie ma możliwości spłaty zadłużenia. Przemysł tartaczny nie ma zatem zdolności do spłaty zadłużenia, ani możliwości inwestycyjnych służących poprawie jego konkurencyjności.

Płynność finansowa w 2002 roku

Wysoki poziom zadłużenia krótkoterminowego przy niskim stanie własnych środków obrotowych stanowił o niskiej płynności finansowej przedsiębiorstw przemysłu drzewnego (tabela 8).

Tabela 8

Wskaźniki płynności finansowej w przemyśle drzewnym w latach 2000-2002

Wyszczególnienie	Lata	Wskaźniki płynności finansowej w %	
		I stopnia	II stopnia
Produkcja mebli	2000	8,1	63,1
	2001	10,4	68,8
	2002	13,4	76,8
Produkcja wyrobów z drewna, w tym:	2001	8,8	82,1
	2002	9,8	71,4
	2003	7,1	65,6
- tartacznych	2000	8,4	60,6
	2001	14,8	61,8
	2002	7,8	47,7
- płyt drewnopochodnych	2000	11,4	111,9
	2001	8,7	74,6
	2002	5,7	76,7
- stolarki budowlanej	2000	8,1	79,0
	2001	7,4	80,5
	2002	7,7	64,3
- opakowań drewnianych	2000	9,4	74,1
	2001	12,5	79,2
	2002	11,4	74,0
- pozostałych wyrobów	2000	3,4	49,5
	2001	5,9	52,1
	2002	7,7	58,2

Uwaga: w jednostkach zatrudniających powyżej 49 osób

Źródło: dane MGPIPS

W 2002 roku wskaźniki płynności finansowej poszczególnych branż przemysłu drzewnego kształtowały się znacznie poniżej minimalnych standardów, nie zapewniając bezpiecznej równowagi finansowej. Relatywnie najlepszą kondycję finansową posiadały przedsiębiorstwa przemysłu meblarskiego.

2.2.2. Nakłady inwestycyjne

W 2002 roku zarówno w przemyśle ogółem, jak i w przetwórstwie przemysłowym zaobserwowano spadek nakładów inwestycyjnych. Podobna sytuacja miała miejsce w większości branż przemysłu drzewnego. Duża dynamika wzrostu nakładów na inwestycje cechowała jedynie przemysł opakowań (825,9 % w stosunku do roku poprzedniego) i produkcję stolarki budowlanej (116,1 %). Nakłady na inwestycje w produkcji płyt drewnopochodnych stanowiły około 53 % nakładów poniesionych w produkcji wyrobów z drewna (tabela 9).

Tabela 9

Nakłady inwestycyjne w przemyśle drzewnym w 2002 roku

Wyszczególnienie	mln zł	Dynamika 2001/2000 %
Przemysł	29.324,4	99,2
Przetwórstwo przemysłowe	18.975,1	99,1
Produkcja wyrobów z drewna, w tym:	593,4	74,3
- tartacznych	84,1	75,5
- płyt drewnopochodnych	315,4	58,6
- stolarki budowlanej	112,9	116,1
- opakowań	43,0	825,9
- pozostałych wyrobów	38,0	83,1
Produkcja mebli	562,9	110,6

Źródło: dane MGPIPS

2.3. Handel zagraniczny wyrobami drzewnymi

Wymiana handlowa z zagranicą odgrywa w przemyśle drzewnym znaczącą rolę, a eksport wyrobów drzewnych, zwłaszcza mebli, ma istotne znaczenie dla rozwoju całej gospodarki. Rola importu wyrobów drzewnych jest natomiast dla polskiego rynku relatywnie mała.

W 2002 roku eksport wyrobów drzewnych (łącznie z meblami, bez surowca drzewnego – PCN 4401, 4402, 4403, 4404) wyniósł 15,7 mld zł (4,1 mld USD), co stanowiło

9,5% polskiego eksportu towarowego ogółem. Import wyrobów drzewnych wyniósł w 2002 roku 3,6 mld zł (0,9 mld USD), co stanowiło 1,6% całości dostaw do Polski. Odmienne niż jest to w całej wymianie handlowej z zagranicą od wielu lat branże drzewne notują dodatnie saldo. Przewaga eksportu wyrobów sektora nad ich importem w 2002 roku była czterokrotna, a nadwyżka wyniosła 12,1 mld zł (3,2 mld USD) – tabela 10.

Tabela 10

Handel zagraniczny wyrobami drzewnymi w latach 1999-2002

mld zł

Wyszczególnienie	Eksport				Import			
	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002
Wyroby drzewne	11,2	13,3	13,7	15,7	2,9	3,2	3,3	3,6
Dynamika ^x %	-	118,8	103,0	114,6	-	110,3	103,1	109,1
<i>w tym:</i>								
• meble	7,6	9,3	9,9	11,4	1,5	1,6	1,6	1,7
Dynamika ^x %	-	112,4	106,5	115,2	-	106,7	100,0	106,3

^x rok poprzedni = 100%

Źródło: opracowanie Instytutu Technologii Drewna na podstawie danych GUS

Meble są główną grupą towarową w polskim eksporcie. W 2002 roku stanowiły one prawie 7% jego wartości. Z pozostałych wyrobów drzewnych istotną rolę w eksporcie odgrywają płyty drewnopochodne, głównie płyty wiórowe i pilśniowe (tabela 11).

Tabela 11

Wyroby branż drzewnych w polskim handlu zagranicznym

Wyszczególnienie	Udział wyrobów branż drzewnych:							
	w eksporcie ogółem z Polski				w imporcie ogółem do Polski			
	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002
Przemysł wyrobów z drewna	3,3	3,0	2,5	2,7	0,8	0,8	0,8	0,8
<i>w tym:</i>								
• przemysł tartaczny	1,1	1,0	0,7	0,7	0,2	0,2	0,2	0,2
• przemysł płyt drewnopochodnych	1,0	1,0	0,9	1,0	0,4	0,4	0,4	0,4
• przemysł wyrobów stolarskich i ciesielskich dla budownictwa	0,6	0,6	0,5	0,6	0,1	0,1	0,1	0,1
• przemysł opakowań z drewna	0,3	0,2	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
• pozostały przemysł wyrobów z drewna	0,3	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
Przemysł meblarski	7,0	6,7	6,7	6,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Przemysł drzewny ogółem	10,3	9,7	9,2	9,5	1,6	1,5	1,6	1,6

Uwaga: ze względu na nieprzystawalność systemów klasyfikacyjnych sfery produkcji i sfery handlu zagranicznego wartość eksportu i importu wyrobów w układzie branżowym oszacowano według PKWiU zgodnie z Polską Scaloną Nomenklaturą Towarową Handlu Zagranicznego (PCN), z wyłączeniem surowca drzewnego.

Źródło: opracowanie Instytutu Technologii Drewna na podstawie danych GUS

Głównymi partnerami Polski w obrocie zagranicznym produktami przemysłu drzewnego są kraje Unii Europejskiej. W 2002 roku udział tych krajów w polskim eksporcie wynosił 75%, a w imporcie 57%. Wśród krajów Unii Europejskiej największy obrót wyrobami drzewnymi realizowany jest z Niemcami, Francją, Wielką Brytanią, Belgią i Danią. W imporcie znaczącą rolę odgrywają Niemcy, Francja i Włochy.

Rosnący eksport wyrobów drzewnych, w tym przede wszystkim mebli, wynikający głównie z malejącego zapotrzebowania rynku krajowego, spowodował konieczność ciągłego dokonywania zmian w technologiach w celu ograniczenia lub wyeliminowania produkcji wyrobów nie mogących sprostać wymaganiom zagranicznych odbiorców. Zmieniła się oferta rynkowa, zwiększył się zakres asortymentowy i poprawiła się jakość wyrobów. Doskonale technologie związane jest w dużej mierze z podejmowaniem dalszych inwestycji. Realizacja tego jest jednak trudna wobec pogorszenia się kondycji ekonomicznej większości branż wymagających dalszych inwestycji (produkcja mebli, stolarki budowlanej), a bardzo trudna w wypadku przemysłu tartaczno, notującego od 1996 roku ujemne wyniki finansowe.

W ostatnim czasie uwagę zwraca spadek eksportu mebli do Rosji. Rynek ten jeszcze w 1997 roku był ważnym odbiorcą polskich mebli, a udział eksportu do Rosji w eksporcie ogółem wynosił wówczas 12%. W 2002 r. udział ten spadł do około 1 %. Zasadniczą przeszkodą w odzyskaniu pozycji na rynku rosyjskim i ponownym wzroście eksportu jest niekorzystna dla polskich mebli taryfa celna, zgodnie z którą dla tych wyrobów stosowana jest specyficzna stawka wagowa.

2.4. Sytuacja zaopatrzeniowa - podaż surowca drzewnego

Sprzedaż drewna pozyskanego w Lasach Państwowych jest podstawowym źródłem jej przychodów. Procentowy udział przychodów ze sprzedaży drewna w przychodach ogółem Lasów Państwowych kształtuje się na poziomie około 81 %, co potwierdza fundamentalne ich znaczenie dla funkcjonowania gospodarki leśnej w Lasach Państwowych. W tej sytuacji i jednocześnie w obliczu faktu, iż w gestii Lasów Państwowych znajduje się około 94 % pozyskiwanego w kraju drewna, polityka sprzedaży drewna ma ogromny wpływ na wyniki

ekonomiczno-finansowe osiągnęte zarówno przez Lasy Państwowe jak i przez przemysł podstawowej przeróbki surowca drzewnego. W minionym okresie, za wyjątkiem 2001 r. (brak danych o 2002 r.), leśnictwo wykazywało dodatnią rentowność.

Pozyskiwany w Polsce surowiec drzewny zaspakaja w zasadzie zapotrzebowanie głównych grup nabywców. Ewentualne niedobory i nadwyżki mają charakter okresowy lub strukturalny. W 2002 roku pozyskano w Polsce 29,0 mln m³ drewna, z czego 27,4 mln m³, tj. ponad 94% pochodziło z Lasów Państwowych. W porównaniu z rokiem 2001 był to wzrost odpowiednio o 8,7% i 9,1%. Dla celów przemysłowego przerobu istotne znaczenie ma tzw. **grubizna**.

W 2001 roku w porównaniu z rokiem 2000 nastąpił spadek sprzedaży drewna w Lasach Państwowych o 1,4 mln m³ (tabela 12). Spadek ten dotyczył głównie drewna tartaczego (tabela 13), co spowodowane było przede wszystkim:

- złą kondycją finansową przemysłu tartaczego,
- stagnacją w budownictwie,
- nadpodażą tarcicy na rynku europejskim.

W 2002 roku sprzedaż drewna przez Lasy Państwowe wróciła do poziomu osiągniętego w roku 2000.

Tabela 12

Sprzedaż drewna w Lasach Państwowych w latach 2000-2002

tys. m³

Sortymenty drewna	2000	2001	2002 (plan)
Grubizna	24.239,0	22.829,3	23.760,9
Drobnica	1.619,1	1.653,2	1.607,2
Ogółem	25.858,1	24.482,5	25.368,1

Źródło: Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe (PGL LP)

Tabela 13

Struktura sortymentowa sprzedaży drewna w latach 2000-2002

tys. m³

Sortymenty drewna	2000	2001	2002 (plan)
Tartaczne	10.288,0	8.834,4	10.052,7
Papierówka	10.934,8	10.915,7	10.385,0
Okleinowe i łuszczarskie	423,0	398,3	362,3
Pozostałe	2.593,2	2.680,9	2.960,9
Razem grubizna	24.239,0	22.829,3	23.760,9

Źródło: Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe (PGL LP)

Obowiązujące jednak przepisy dotyczące importu surowca drzewnego, a więc zerowa stawka celna i zliberalizowane przepisy fitosanitarne, umożliwiają uzupełnianie ewentualnych niedoborów z zagranicznych dostaw. Problemem jest jednak wysoki koszt transportu.

Około 62% surowca pozyskiwanego w Lasach Państwowych zużywa polski przemysł drzewny. Największym odbiorcą drewna jest przemysł tartaczny, który w 2002 roku zużył około 36% surowca drzewnego pozyskiwanego w LP. Przemysł płyt drewnopochodnych wykorzystuje ok. 20% surowca drzewnego. Przychody Lasów Państwowych z tytułu sprzedaży drewna przemysłowi tartaczemu stanowią 60% przychodów ogółem tej organizacji.

Na rynku surowca drzewnego wielkowymiarowego dominują odbiorcy średni przerabiający rocznie od 3 tys. do 50 tys. m³ tego surowca. Ich udział w rynku szacuje się na 47 %. Firmy duże (tartaki) zużywające rocznie 50 tys. m³ i więcej drewna wielkowymiarowego mają około 23 % udział w zakupie tego surowca. Ten udział kontrastuje z rozwijającym się w coraz większym stopniu europejskim przemysłem tartaczny, w którym regułą jest już budowa tartaków o przerobie surowca w ilości około 1 mln. rocznie. W strukturze odbiorców drewna średniowymiarowego, firmy zużywające od 50 tys. m³ drewna/rok i więcej, stanowią około 57 %. W tej grupie dominują odbiorcy przemysłu celulozowo-papierniczego i płyt drewnopochodnych, przerabiający powyżej 500 tys. m³ surowca/rok – zakupując prawie 40 % ogólnej ilości surowca średniowymiarowego (drewna papierówkowego).

Kwestią zasadniczą rozwoju przemysłu drzewnego, w tym głównie przemysłu tartaczego, największego odbiorcy surowca drzewnego, jest rozwiązanie problemów wynikających z zadłużenia przemysłu tartaczego wobec Lasów Państwowych i cen tego surowca. W przeciwnym wypadku może wystąpić zagrożenie dla sektora leśno-drzewnego, spowodowane ograniczeniem sprzedaży drewna, co z kolei będzie przyczyniać się do złej kondycji finansowej Lasów Państwowych. W tej sytuacji wskazane jest opracowanie programu restrukturyzacji zadłużenia przedsiębiorstw przerobu drewna, w tym branży tartacznej, której długi wyniosły 473 mln zł na koniec 2001 roku.

2.5. Konkurencyjność przemysłu drzewnego

Konkurencyjność przemysłu w istotny sposób powiązana jest z nowoczesnością wyrobów, będących w dużej mierze pochodną poziomu nowoczesności wyposażenia technicznego zakładów i stosowanych technologii oraz innowacyjnością produkcji. Innowacyjność produkcji wyraża się między innymi udziałem w niej wyrobów nowych i zmodernizowanych.

Nowe i zmodernizowane wyroby, których produkcję uruchomiono w latach 1999-2001 stanowią w produkcji wyrobów z drewna 7% wartości produkcji sprzedanej, a w produkcji mebli około 24% (tabela 14). W przemyśle drzewnym tendencje spadkowe w ostatnich latach są bardzo głębokie, natomiast w przemyśle meblarskim, po spadku w latach 1998-2000, nastąpił wyraźny, najwyższy od 1995 roku, wzrost.

Tabela 14

Udział produkcji sprzedanej wyrobów nowych i zmodernizowanych w produkcji sprzedanej wyrobów ogółem w przemyśle drzewnym w latach 1995-2001

ceny bieżące

Wyszczególnienie	Wyroby, których produkcję uruchomiono				
	w latach 1995- 1997	w latach 1996- 1998	w latach 1997- 1999	w latach 1998- 2000	w latach 1999-2001
	w % produkcji sprzedanej wyrobów				
Przemysł	20,1	20,0	21,3	16,4	18,0
Przetwórstwo przemysłowe:	20,9	22,4	24,7	18,5	20,8
Produkcja wyrobów z drewna	21,4	25,2	23,5	14,0	7,3
Produkcja mebli (łącznie z pozostałą dział.prod.)	16,8	15,3	17,8	10,6	23,6

Uwaga: w latach 1996 – 1998 w jednostkach zatrudniających powyżej 50 osób
w roku 1999-2001 w jednostkach zatrudniających powyżej 49 osób

Źródło: opracowanie Instytutu Technologii Drewna na podstawie danych GUS.

Pod względem wdrażanych innowacji aktywność przedsiębiorstw przemysłu drzewnego była niższa niż w przemyśle ogółem, a także bardzo zróżnicowana w branżach (tabela 15).

Innowacje w polskim przemyśle przerobu drewna

%

Wyszczególnienie	Przedsiębiorstwa, które wprowadziły innowacje w latach 1994-2000									Przedsiębiorstwa, które zamierzają wprowadzić innowacje techniczne 2001-2003
	ogółem			w tym:						
				w zakresie wyrobów			w zakresie procesów			
	1994-1996	1997-1998	1998-2000	1994-1996	1997-1998	1998-2000	1994-1996	1997-1998	1998-2000	
Przemysł	37,6	28,9	30,2	30,0	23,6	25,0	25,0	14,2	21,1	33,4
Przetwórstwo przemysłowe	38,6	30,2	30,7	32,0	26,0	26,6	26,0	14,7	20,9	33,8
* Produkcja wyrobów z drewna	22,8	15,1	18,6	15,0	10,3	15,3	16,0	9,0	13,9	20,5
* Produkcja mebli	37,7	27,2	27,1	35,0	23,8	24,8	23,0	13,0	15,0	28,4

Źródło: opracowanie Instytutu Technologii Drewna na podstawie danych GUS

Różne też były formy działalności innowacyjnej. W przemyśle drzewnym (bez meblarskiego) w latach 1994-1996 w relatywnie największym stopniu wprowadzano nowe procesy technologiczne, natomiast w okresie 1998-2000 działalność skoncentrowana była na wdrażaniu nowych i zmodernizowanych wyrobów. W produkcji mebli w całym analizowanym okresie najwięcej przedsiębiorstw prowadziło działalność innowacyjną zorientowaną produktowo. Do 2003 roku we wszystkich branżach przewidywano znaczny wzrost działalności innowacyjnej.

Pod względem **nakładów finansowych przeznaczanych na działalność innowacyjną**, która jest jedną z ważniejszych elementów konkurencyjności, w 2001 roku producenci wyrobów z drewna zajęli piętnaste miejsce wśród 23 rodzajów działalności sekcji D Polskiej Klasyfikacji Działalności, a producenci mebli – miejsce osiemnaste. W strukturze rodzajowej nakładów najwięcej środków przeznaczanych jest na zakup maszyn i urządzeń. Niepokojąco niskie są natomiast w branżach drzewnych nakłady na działalność badawczo-rozwojową. W całym przemyśle w 2001 roku nakłady te wynosiły około 10% ogółu nakładów na innowacje. W przemyśle drzewnym było to około 2%, a w meblarskim – 5%.

Niskie w przemyśle drzewnym (i meblarskim) są również nakłady finansowe na szkolenie personelu związane z działalnością innowacyjną, a także przeznaczane na marketing nowych i zmodernizowanych wyrobów.

Istotną determinantą zdolności i pozycji konkurencyjnej przemysłu jest poziom **produktywności pracy (wydajności)**. Z uwagi głównie na specyfikę procesu produkcji najwyższą wydajność pracy osiąga przemysł płyt drewnopochodnych (347,1 tys. zł/1 zatrudnionego), a najniższą - przemysł tartaczny (90,3 tys. zł/1 zatrudnionego) - tabela 16.

Tabela 16

**Wydajność pracy^{1/} w przemyśle drzewnym
na tle przemysłu ogółem w latach 2000-2002**

tys. zł na 1 zatrudnionego

Wyszczególnienie	2000	2001	2002
Przemysł	173,7	187,6	202,7
Przetwórstwo przemysłowe	176,7	187,1	203,3
Przemysł wyrobów z drewna	136,1	142,2	157,2
• przemysł tartaczny	96,3	98,7	90,3
• przemysł płyt drewnopochodnych	299,8	310,2	347,1
• przemysł stolarki budowlanej	119,6	119,3	129,4
• przemysł opakowań	94,1	91,1	97,9
• pozostały przemysł	85,8	88,6	98,5
Przemysł meblarski	110,3	116,9	133,7

Uwaga: w jednostkach gospodarczych zatrudniających powyżej 49 osób,

^{1/} mierzona wielkością produkcji sprzedanej (w cenach bieżących) przypadającą na przeciętną liczbę zatrudnionych w sektorze przedsiębiorstw

Źródło: opracowanie Instytutu Technologii Drewna na podstawie danych GUS

Wydajność pracy w relacji do średniego poziomu w przetwórstwie przemysłowym wynosiła: w przemyśle wyrobów z drewna – 77%, a w meblarskim – 66%.

Na wydajność pracy liczoną według zysku netto przypadającego na 1 zatrudnionego, istotny wpływ mają **koszty własne** ponoszone w procesie produkcji wyrobów drzewnych. Podobnie jak we wszystkich rodzajach produkcji przemysłowej, w strukturze kosztów sektora drzewnego dominującą pozycję, oprócz kosztów związanych z obsługą zadłużenia, zajmuje zużycie materiałów i energii. W roku 2002 koszty zużycia materiałów i energii w przemyśle wyrobów z drewna stanowiły około 58% ogółu kosztów, a w przemyśle meblarskim około 63%. Było to w przypadku przemysłu wyrobów z drewna o około 8 punktów procentowych

więcej, niż przeciętnie w całym przemyśle, a w przypadku przemysłu meblarskiego o około 13%. Świadczy to między innymi o surowcochłonnym charakterze produkcji przemysłu drzewnego oraz o relatywnie wysokich cenach zaopatrzeniowych surowców i materiałów drzewnych.

Istotnym czynnikiem, określającym stopień konkurencyjności przemysłu są **koszty pracy**, będące sumą wynagrodzeń brutto i pozapłacowych wydatków ponoszonych przez pracodawców w celu pozyskania, utrzymania i doskonalenia zawodowego pracowników. W produkcji wyrobów z drewna koszty pracy w strukturze kosztów stanowiły w 2002 roku 16,5% i uległy nieznacznemu obniżeniu (o 1 punkt procentowy w porównaniu z rokiem 2001). W produkcji mebli udział kosztów pracy był przeciętnie wyraźnie wyższy, stanowiąc 19% całości kosztów i również zmniejszył się (w stosunku do 2001 roku o 1,5 punktu procentowego). Dla porównania, średnio w całym przemyśle ten rodzaj kosztów wynosił 17,5%, a w działalności produkcyjnej – 15,4%.

Oceniając konkurencyjność przemysłów bazujących na drewnie w całej gospodarce Polski należy stwierdzić, że ogólnie jest to sektor relatywnie konkurencyjny, o znaczącym potencjale, chociaż stan i kondycja ekonomiczna poszczególnych branż jest istotnie zróżnicowana. Bardzo korzystne są takie mierniki, jak: udział w rynku, dynamika eksportu i saldo handlu zagranicznego. Gorzej jest jednak z takimi elementami jak rozwój nauki, postęp techniczny i technologiczny, poziom organizacji i wydajności pracy, unowocześnianie produkcji oraz stopień jej dostosowania do potrzeb rynku krajowego i rynków zagranicznych (również w sferze ekologii).

O stosunkowo silnej pozycji konkurencyjnej niektórych polskich wyrobów drzewnych na międzynarodowych rynkach świadczy natomiast fakt, że w 2002 roku ponad 66% wartości produkcji branż drzewnych zostało skierowane na eksport, z tego 75% - na wymagające rynki państw Unii Europejskiej (tj. 50% całej produkcji) - tabela 17.

Wskaźnik specjalizacji eksportowej branż drzewnych

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002
				szacunek
Przemysł wyrobów z drewna	41,4	39,8	41,0	47,4
<i>w tym:</i>				
• przemysł tartaczny	47,1	52,0	51,6	62,4
• przemysł płyt drewnopochodnych	39,9	39,7	43,2	47,2
• przemysł wyrobów stolarskich i ciesielskich dla budownictwa	30,3	26,5	28,5	35,4
• przemysł opakowań z drewna	72,7	60,1	53,5	57,5
• pozostały przemysł wyrobów z drewna	47,0	36,7	41,0	47,6
Przemysł meblarski	75,7	79,4	76,5	78,2
Przemysł drzewny ogółem	59,8	60,9	61,8	66,4

Uwagi: Wskaźnik specjalizacji eksportowej oznacza relację wartości eksportu wyrobów branż drzewnych (oszacowanie wartości wyrobów danej branży zgodnie z Polską Scaloną Nomenklaturą Towarową Handlu Zagranicznego (PCN)) do wartości produkcji sprzedanej (w jednostkach zatrudniających ponad 9 osób) wyrobów branży zgodnie z PKWiU (1999 rok zgodnie z SWW). Produkcja sprzedana wyrobów drzewnych za 2002 rok – szacunek Instytutu Technologii Drewna na podstawie wstępnych danych GUS

Źródło: opracowanie Instytutu Technologii Drewna na podstawie danych GUS

Największa specjalizacja eksportowa występuje w przemyśle meblarskim – na zagraniczne rynki trafia w ostatnich latach ponad 75% wyprodukowanych w Polsce mebli. Przedmiotem specjalizacji są przy tym głównie meble do siedzenia. Pozostałe branże drzewne wyeksportowały w 2002 roku około 47% wartości swojej produkcji, przy czym relatywnie najsilniejsza specjalizacja eksportowa miała miejsce w wypadku przemysłu tartaczego (materiały tarte) oraz opakowań z drewna (głównie eksport palet). Rośnie także znaczenie eksportu płyt drewnopochodnych, w tym płyt pilśniowych, głównie - porowatych. Mimo, że wzrost eksportu wyrobów drzewnych spowodowany jest w dużym stopniu spadkiem popytu na rynku krajowym (spadek tempa rozwoju całej gospodarki, załamanie budownictwa), to oznacza jednak także, że mogą one konkurować i znajdują nabywców na wymagających rynkach europejskich. Symptomatyczne jest, że niektórzy producenci całość lub przeważającą część produkcji z założenia przeznaczają na eksport.

Wyroby drzewne w przeważającej mierze nie odbiegają poziomem od standardów światowych, w tym unijnych. Światowym trendom odpowiada higieniczność, wzornictwo, estetyka i funkcjonalność mebli. Płyty wiórowe oraz sklejki posiadają klasę higieniczności E-1, a płyty średniej gęstości (MDF) oraz płyty z wiórem zorientowanym (OSB) produkowane są według nowoczesnych europejskich technologii. Mimo, że w przemyśle

tartacznym zbyt mała jest nadal produkcja wyrobów wysoko przetworzonych, zindywidualizowanych, dostosowanych do specyficznych potrzeb nabywców, to korzystne jest jednak, że w ostatnich latach wzrasta produkcja i eksport suszonych materiałów tartych i wyrobów klejonych.

Relatywnie mniejszy wpływ na polski rynek wyrobów drzewnych ma import. W 2002 roku ukształtował się on na poziomie 31% wartości zużycia krajowego (tabela 18). Importowane do Polski wyroby stanowiły w 2002 roku 28% wartości zużycia tradycyjnie rozumianych wyrobów drzewnych i 35% w wypadku mebli. W ostatnich latach najsilniejszą dynamikę w stosunku do poziomu zużycia notuje import wyrobów tartacznych - jest to przede wszystkim import stosunkowo taniej tarcicy z krajów sąsiadujących z Polską na wschodzie.

Tabela 18

Wskaźnik penetracji importu w branżach drzewnych

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002 szacunek
Przemysł wyrobów z drewna	21,0	20,9	23,5	28,2
<i>w tym:</i>				
• przemysł tartaczny	17,2	23,0	28,6	38,8
• przemysł płyt drewnopochodnych	27,7	27,7	22,6	35,1
• przemysł wyrobów stolarskich i ciesielskich dla budownictwa	13,8	9,9	9,4	10,7
• przemysł opakowań z drewna	40,1	29,7	28,3	31,8
• pozostały przemysł wyrobów z drewna	22,2	22,4	25,8	30,8
Przemysł meblarski	38,2	40,0	34,9	35,2
Przemysł drzewny ogółem	27,5	27,4	28,0	31,2

Uwagi: Wskaźnik penetracji importu oznacza relację wartości importu wyrobów branż drzewnych do wartości krajowego zużycia wyrobów poszczególnych branż drzewnych (zużycie = produkcja sprzedana wyrobów drzewnych według PKWiU (1999 – SWW) pomniejszona o eksport wyrobów drzewnych danej branży i powiększona o ich import, ustalony według Polskiej Scalonej Nomenklatury Towarowej Handlu Zagranicznego (PCN). Produkcja sprzedana wyrobów drzewnych w 2002 roku – szacunek Instytutu Technologii Drewna na podstawie wstępnych danych GUS.

Źródło: opracowanie Instytutu Technologii Drewna na podstawie danych GUS

Ważną miarą konkurencyjności przemysłu przerobu drewna jest jego ekologiczność. Przemysł drzewny i meblarski należą do przemysłów przyjaznych środowisku naturalnemu, jednak nadal z ich funkcjonowaniem związanych jest wiele problemów wymagających pilnego rozwiązania. Standardom światowym i unijnym w największym stopniu odpowiadają wyroby tych przemysłów. Największe różnice i problemy występują natomiast

w infrastrukturze technicznej zakładów drzewnych, nawet tych najlepszych. Dotyczą one głównie urządzeń minimalizujących zanieczyszczenia środowiska naturalnego i wymagają znacznych nakładów finansowych.

2.6. Polski przemysł drzewny na tle Unii Europejskiej

2.6.1. Porównanie produkcji i zużycia wyrobów drzewnych

Polska jest liczącym się na rynku europejskim **producentem materiałów i wyrobów drzewnych** (tabela 19). Najważniejszą pozycję wśród wyrobów finalnych stanowią **meble**, co jest korzystne ze względu na ich wysoki stopień przetworzenia i wypracowaną względnie dużą wartość dodaną. Od wielu lat Polska znajduje się wśród pierwszej dziesiątki największych producentów (po Niemczech, Włoszech, Francji, Wielkiej Brytanii, Hiszpanii i Danii).

Tabela 19

Produkcja wyrobów z drewna w Polsce na tle Unii Europejskiej

2001 rok

Produkcja	Jedn. miary	Polska	UE	Na 1 mieszkańca		
				Jedn. miary	Polska	UE
Materiały tarte	tys. m ³	3066,1	77589,3	m ³	0,079	0,206
- iglaste	tys. m ³	2466,7	70100,3	m ³	0,064	0,186
- liściaste	tys. m ³	594,4	7489,0	m ³	0,015	0,020
Płyty wiórowe (z OSB)	tys. m ³	2936,9	28081,0	m ³	0,076	0,074
Płyty pilśniowe (z MDF)	tys. m ³	1350,5	9463,0	m ³	0,035	0,025
Sklejki (z płytami stolarskimi)	tys. m ³	241,7	3167,8	m ³	0,006	0,008
Meble	mld €	3,6	82,0	€	33,1	217,4

Źródło: opracowanie Instytutu Technologii Drewna na podstawie danych GUS, FAOSTAT i Statistisches Jahrbuch über Ernährung, Landwirtschaft und Forsten 2001, Bundesministerium für Verbraucherschutz, Ernährung und Landwirtschaft

Oprócz mebli, Polska jest również znaczącym producentem takich drzewnych wyrobów gotowych, jak: materiały podłogowe, opakowania z drewna, palety i stolarka budowlana.

W zaopatrzeniu polskiego rynku w wyroby drzewne istotną rolę odgrywają materiały tarte. Ich produkcja wyniosła w 2002 roku ponad 3 mln m³. Polski przemysł tartaczny, posiadający relatywnie duże zdolności produkcyjne, jest potencjalnie znaczącym dostawcą

materiałów tartych na przyszłym wspólnym rynku (ustępuje jedynie pięciu producentom unijnym). Niestety, konkurencyjność polskiego przemysłu tartaczno-gipsowego na rynku międzynarodowym jest relatywnie niska. Wydajność pracy jednego zatrudnionego przy produkcji tarcicy w Polsce rzadko przekracza 300 m³ na rok, podczas gdy w zachodnioeuropejskich kombinatach poziom tego wskaźnika przekracza 1200 m³, co jest ściśle związane z poziomem technologii i organizacji przerobu drewna w rozwiniętych krajach.

W porównaniu z krajami Unii Europejskiej, z produkcją ponad 4 mln m³ Polska jest piątym co do wielkości producentem wszystkich płyt drewnopochodnych, czwartym – płyt wiórowych (z OSB), a trzecim – płyt pilśniowych (z MDF) oraz samych MDF. W produkcji płyt pilśniowych porowatych Polska będzie liderem na wspólnym rynku.

Asortymentowa struktura produkcji płyt drewnopochodnych w Polsce wykazuje wiele analogii do struktury występującej w krajach UE, a szczególnie do produkcji w Niemczech (które dostarczają na rynek UE 30% płyt drewnopochodnych). W produkcji płyt drewnopochodnych w Polsce płyty wiórowe (łącznie z OSB) stanowią jednak relatywnie mniejszy odsetek niż średnio w Unii Europejskiej, gdzie ich udział wynosi 69%. Zdecydowanie większą rolę odgrywają w Polsce płyty pilśniowe, których odsetek wynosi 30%, podczas gdy w Unii jest to 23% (tabela 20).

Tabela 20

Asortymentowa struktura produkcji płyt drewnopochodnych w Polsce i Unii Europejskiej w 2001 roku

Wyszczególnienie	Polska	UE
	100%	
Płyty drewnopochodne ogółem	= 4529 tys. m³	= 40712 tys. m³
Płyty wiórowe (z OSB)	65	69
Płyty pilśniowe (z MDF)	30	23
Sklejki (z płytami stolarskimi)	5	8

Źródło: opracowanie Instytutu Technologii Drewna na podstawie FAOSTAT (<http://apps.fao.org>) oraz danych GUS

Na tle Unii Europejskiej polski rynek charakteryzuje się bardzo niskim **zużyciem wyrobów drzewnych**. W przypadku tarcicy jest to około 35% przeciętnego zużycia w UE, dla sklejki 33% i dla mebli – 13% (tabela 21). Jedynie w przypadku płyt pilśniowych zużycie

przypadające na statystycznego mieszkańca Polski jest wyższe od unijnego o 8%, w wypadku płyt wiórowych (z OSB) stanowi około 97% poziomu unijnego.

Tabela 21

**Zużycie podstawowych wyrobów drzewnych w Polsce i UE
w 2001 roku**

Zużycie wyrobów drzewnych na 1 mieszkańca	Jedn. miary	Polska	UE
Tarcica	m ³	0,072	0,227
Płyty wiórowe (i OSB)	m ³	0,070	0,072
Płyty pilśniowe (z MDF)	m ³	0,026	0,024
Sklejki (z płytami stolarskimi)	m ³	0,005	0,015
Meble	€	33	257

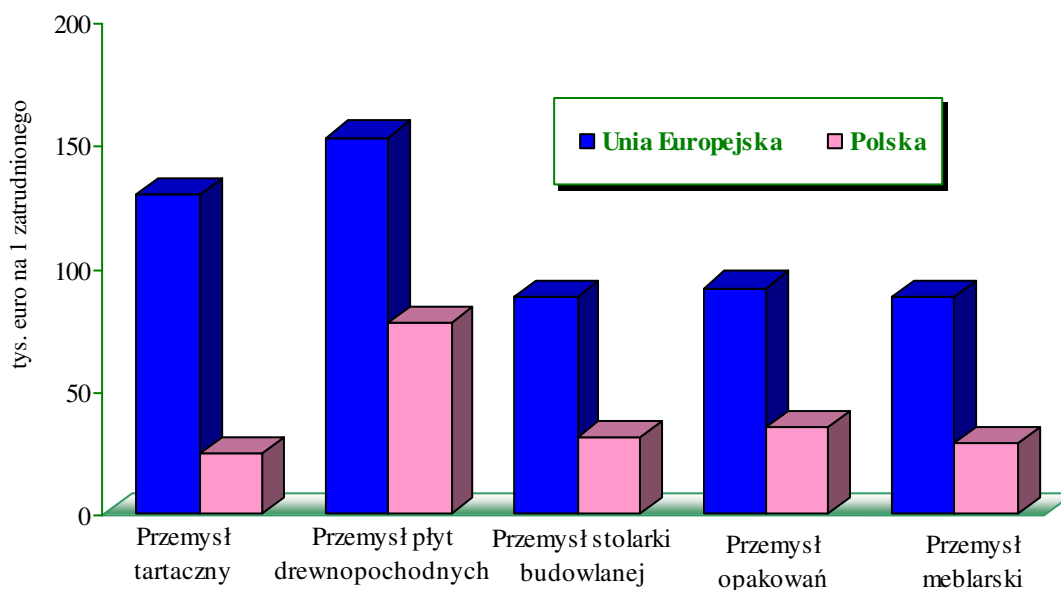
Źródło: opracowanie Instytutu Technologii Drewna na podstawie danych GUS, FAOSTAT i Statistisches Jahrbuch über Ernährung, Landwirtschaft und Forsten 2001, Bundesministerium für Verbraucherschutz, Ernährung und Landwirtschaft

2.6.2. Wydajność pracy, poziom nowoczesności przemysłu drzewnego

W porównaniu z Unią Europejską, przeciętna wydajność pracy całego polskiego sektora drzewnego (mierzona wielkością produkcji na 1 zatrudnionego) kształtuje się na poziomie około 30% średniej osiągananej w Unii.

Spośród branż przemysłu drzewnego relatywnie najlepsze wskaźniki wykazuje branża płyt drewnopochodnych (choć jest to zaledwie 50% wydajności uzyskiwanej średnio w UE) oraz branża opakowań drewnianych (niecałe 40%). Najgorsza sytuacja występuje w przypadku branży tartacznej (20% poziomu UE). Relatywnie niska produktywność pracy cechuje również dominującą w Polsce branżę meblarską, w której wskaźnik wartości produkcji na jednego zatrudnionego jest o około 10% niższy od najniższego wskaźnika osiąganego w UE. Nawet biorąc pod uwagę różnicę w sile nabywczej polskiej waluty oraz w strukturze asortymentowej produkcji stan ten jest wysoce niezadowolający (rysunek 1).

Rys. 1. Wydajność pracy w przemysłach przerobu drewna w Polsce i w Unii Europejskiej

Źródło: A. Szostak, A. Gałęcka, E. Ratajczak, Badania nad konkurencyjnością polskiego przemysłu drzewnego i meblarskiego wobec integracji z Unią Europejską, Instytut Technologii Drewna, Poznań 2001

Nowoczesność, poziom techniczno-technologiczny oraz stosowane standardy produkcji są różne w poszczególnych branżach sektora drzewnego. Najnowocześniejszy park maszynowy oraz stosunkowo wysoki poziom stosowanych technologii jest w przemyśle meblarskim, zwłaszcza w przedsiębiorstwach średnich i dużych. Również jakość polskich mebli jest stosunkowo dobra. Dzięki produkcji praktycznie wszystkich płyt wiórowych co najmniej w klasie higieniczności E1 (o małej zawartości formaldehydu), większość polskich mebli mieści się w standardach europejskich. Światowym trendom odpowiada też wzornictwo, estetyka i funkcjonalność większości polskich produktów, chociaż niekiedy specyfika potrzeb odbiorców krajowych (mała powierzchnia mieszkań), a także spadek ich zamożności, zmuszają producentów do oszczędnych, kompromisowych rozwiązań konstrukcyjnych mebli.

Relatywnie dobry poziom technologiczny występuje w polskim przemyśle płyt drewnopochodnych. Zakres upowszechnienia nowoczesnych technologii jest duży, a niektóre rozwiązania obejmują większość lub całą produkcję (np. produkcja sklejek i płyt wiórowych

w klasie E1, całkowicie zmechanizowane linie łuszczarek, linie suszarnicze). Wdrożone w zakładach nowe technologie zaliczane są do nowoczesnych w skali europejskiej i światowej. Szczególnie korzystne było opracowanie własnych rozwiązań, zwłaszcza w produkcji płyt pilśniowych (energooszczędne technologie rozwłókniania, technologie bezściekowe). Pod koniec 1994 roku podjęto produkcję cenionych na rynkach zachodnich płyt średniej gęstości (MDF), a w 1996 produkcję płyt z wiórem orientowanym (OSB).

Stosunkowo niski poziom nowoczesności wykazuje przemysł tartaczny. Przy znacznym zużyciu aparatu wytwórczego, nadal dość wysoki jest udział prac ręcznych (tylko w nielicznych tartakach stosowane są zautomatyzowane linie przetarcia surowca drzewnego).

2.6.3. Tendencje w polskim przemyśle drzewnym na tle UE

W porównaniu ze średnim poziomem państw europejskich, polski sektor drzewny wykazuje:

- niskie średnie zużycie większości wyrobów drzewnych,
- zbliżony poziom surowco- i materiałochłonności produkcji podstawowych wyrobów drzewnych,
- mniejszy udział w strukturze produkcji wyrobów bardziej przetworzonych i uszlachetnionych (tarcica suszona, tarcica specjalnego przeznaczenia, płyty uszlachetnione),
- znacznie niższe zużycie tarcicy i płyt drewnopochodnych w budownictwie,
- niższy odsetek odpadów drzewnych wykorzystywanych w produkcji płyt drewnopochodnych (w Polsce około 20%, a w państwach zachodnioeuropejskich 30-40%),
- dobrą jakość większości wyrobów drzewnych, zwłaszcza mebli, materiałów podłogowych, palet i płyt drewnopochodnych.

2.7. Ochrona środowiska

Jednym z warunków funkcjonowania przedsiębiorstw na jednolitym rynku europejskim jest minimalizacja obciążeń środowiska naturalnego, a działania w tym kierunku zwiększają konkurencyjność sektorów przemysłowych. Obejmują one głównie kwestie oszczędności zużycia energii i wody, oraz gospodarki mało- lub bezodpadowej. Towarzyszyć im powinna redukcja emitowanych w procesach wytwórczych: zanieczyszczeń pyłowych i gazowych oraz ilości odprowadzanych ścieków i odpadów.

Przemysł drzewny należy do przemysłów o znikomym ujemnym wpływie na środowisko, zarówno w fazie procesów wytwórczych, jak i w fazie użytkowania wyrobów. Są w nim jednak obszary wymagające prowadzenia konsekwentnych działań proekologicznych. Są to przede wszystkim: odpady przemysłowe, odprowadzanie ścieków, emisja zanieczyszczeń pyłowych oraz emisja hałasu.

Znacznym obciążeniem dla środowiska naturalnego jest emisja przemysłowych zanieczyszczeń powietrza (tabela 22).

Tabela 22

**Emisja zanieczyszczeń powietrza przez przemysł drzewny
na tle przemysłu ogółem w 2001 roku**

Wyszczególnienie	Emisja zanieczyszczeń	
	pyłowych	gazowych
Przemysł	162,2	208633,6
Przetwórstwo przemysłowe	60,3	45646,6
Produkcja wyrobów z drewna	3,7	771,0
w tym: płyty drewnopochodne	2,9	613,4
Produkcja mebli	0,7	163,9

Źródło: Ochrona Środowiska, GUS 2002

Niecałe 4,5 tys. ton pyłowych zanieczyszczeń pochodzących z przemysłów sektora drzewnego stanowi około 2,5% wszystkich zanieczyszczeń pochodzących z przemysłu ogółem i 6% mających miejsce w przetwórstwie przemysłowym.

Gazowe zanieczyszczenia powietrza powstające w przemysłach sektora drzewnego w wysokości ponad 950 tys. ton, to niecałe 0,5% zanieczyszczeń mających źródło w przemyśle ogółem i około 2% w przetwórstwie przemysłowym.

Ocenia się, że mimo znacznego postępu i nakładów finansowych, niektóre polskie zakłady produkujące wyroby drzewne (szczególnie zakłady małe), nadal nie nadążają za rozwiązaniami europejskimi w dziedzinie ochrony atmosfery przed zanieczyszczeniami, głównie związanymi z emisją pyłów.

W obszarze ochrony środowiska niezwykle istotną jest kwestia odpadów. W 2001 roku powstało ogółem 1,2 mln ton odpadów w produkcji wyrobów z drewna (tabela 23). Stanowi to około 1% wielkości odpadów powstających w polskim przemyśle ogółem i 2% w przetwórstwie przemysłowym. Jest korzystne, że powstające w przemyśle drzewnym odpady przemysłowe drzewne są w ponad 96% zagospodarowywane.

Tabela 23

**Odpady wytworzone i nagromadzone w przemyśle drzewnym
w 2001 roku**

tys. ton

Wyszczególnienie	Odpady wytworzone i nagromadzone			
	Ogółem	wykorzystane	unieszkodliwe	przejęciowo gromadzone
Przemysł ogółem	123810,0	96771,0	23857,1	3181,9
Przetwórstwo przemysłowe	57745,6	43036,3	12568,4	2140,9
Produkcja wyrobów z drewna, w tym:	1213,11	1069,0	137,5	6,6
produkcja płyt drewnopochodnych	626,3	586,8	34,6	4,9

Źródło: Ochrona Środowiska, GUS 2002

Spośród przemysłów sektora drzewnego za najmniej obciążający środowisko należy uznać przemysł tartaczny. Mimo najmniejszej, na tle pozostałych branż przemysłu drzewnego, uciążliwości przemysłu tartaczego dla środowiska, wytwarza on najwięcej, bo ponad 70% wszystkich odpadów drzewnych powstających w całym sektorze drzewnym. Należy jednakże podkreślić, że są one w zasadzie w pełni zagospodarowywane poprzez wykorzystanie na cele przemysłowe w innych branżach sektora drzewnego lub na cele energetyczne, przede wszystkim w miejscu ich powstawania (tartakach)

Przemysł płyt drewnopochodnych generalnie można uznać jako przemysł nie naruszający równowagi ekologicznej. Cała produkcja płyt wiórowych ma klasę higieny E1 (zawartość formaldehydu), a część fabryk osiąga klasę E 0,5. Ekologiczna jest również produkcja płyt MDF. Jedynie w produkcji tradycyjnych płyt pilśniowych twardych (mokraformowanych) i w przemyśle sklejek możliwe jest jeszcze występowanie zagrożeń (w zakresie gospodarki wodno-ściekowej).

W przemyśle meblarskim pewien problem stanowią odpady pochodzenia chemicznego, zwłaszcza lakiery i kleje, ale dąży się do wprowadzenia materiałów wykończeniowych i ekologicznych, bezpiecznych nie tylko pod względem emisji formaldehydu, lecz wszelkich szkodliwych lotnych substancji organicznych (VOC). Powstające podczas produkcji mebli tapicerskich odpady pianki są najczęściej w pełni zagospodarowywane. W pełni zagospodarowywane (głównie na cele energetyczne) są także odpady drzewne (kawałki drewna, płyt drewnopochodnych, okleiny, trociny).

Jest pozytywne, że producenci bazujący na drewnie dostrzegają fakt, iż atutem rynkowym firmy jest przestrzeganie standardów ochrony środowiska. Wyraża się to rosnącym zainteresowaniem i wdrażaniem systemów zarządzania środowiskowego, zgodnie z normami ISO 14000 (certyfikat posiada dotychczas sześć firm drzewnych). Ponadto około 110 firm przemysłu drzewnego posiada certyfikaty wprowadzenia systemu jakości ISO 9000, w tym 55% stanowią fabryki mebli. Potwierdzenie jakości wyrobów drzewnych certyfikatami jest niezbędne do sprostanania konkurencji na rynkach Unii Europejskiej. Ważne jest również posiadanie certyfikatu kontroli pochodzenia produktu (CoC Chain of Custody Certificate), oznaczającego, że w procesie produkcji wyrobu zużyty był surowiec drzewny pochodzący z lasów certyfikowanych znakiem FSC (Forest Stewardship Council).

Uogólniając należy stwierdzić, że przemysł przerobu drewna jest względnie bezpieczny dla trwałości środowiska przyrodniczego, zachowania jego zasobów i walorów. Ilości powstających odpadów, emisje pyłów, substancji lotnych nie przekraczają norm krajowych, które aktualnie odpowiadają regulacjom obowiązującym w większości krajów europejskich. Niezbędne będzie jednak kontynuowanie inwestycji w infrastrukturę techniczną zakładów, nawet tych najlepszych w celu minimalizacji zanieczyszczenia środowiska naturalnego, w tym zmniejszenia emisji hałasu do środowiska. Nakłady na tego typu urządzenia (rzędu 7-10% inwestycji ogółem) będą w przyszłości warunkiem normalnej działalności w Unii Europejskiej.

3. Główne bariery rozwoju i wzrostu konkurencyjności przemysłu drzewnego

Środki finansowe

Rozwój przemysłu drzewnego i poprawa jego konkurencyjności determinowana jest głównie **możliwościami finansowania przedsięwzięć inwestycyjnych**. Ze względu na niską rentowność większości branż przemysłu drzewnego, finansowanie ich kapitałem własnym jest bardzo trudne, a w przypadku branży tartacznej, wobec jej deficytowości, praktycznie niemożliwe. Finansowanie inwestycji kapitałem obcym jest natomiast dostępne tylko dla firm osiągających nadwyżki finansowe. Dają one realne możliwości spłaty zobowiązań przy nadal wysokim oprocentowaniu kredytów na cele gospodarcze.

W większości branż drzewnych niewykorzystane lub wykorzystane w zbyt małym stopniu są środki finansowe napływające do Polski w ramach bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Trafiły one głównie do przemysłu meblarskiego i płyt drewnopochodnych,

a więc do branż wytwarzających produkty o wyższym stopniu przetworzenia. Do końca 2002 roku skumulowana wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych w przemyśle drzewnym i meblarskim wyniosła 1,7 mld USD (niecałe 7% BIZ w przetwórstwie przemysłowym ogółem). Niepokoi jednak spadek tempa napływu środków zagranicznych (w 2002 roku w branżach drzewnych 5-krotnie mniej niż w 2001 roku).

Koszty zakupu surowca drzewnego

Ważnym czynnikiem wpływającym na rozwój przemysłu drzewnego są koszty związane z zakupem surowca drzewnego. Koszt surowca ma relatywnie największe znaczenie w branży tartacznej, w której jego udział w kosztach ogółem wyniósł w 2002 roku około 55%. W całym okresie transformacji systemu gospodarczego wzrost cen produktów drzewnych nie nadążał za wzrostem cen surowca (tabela 24).

Tabela 24

Wskaźniki cen produkcji sprzedanej wyrobów przemysłowych w latach 1994-2001

Wyszczególnienie	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
	rok poprzedni = 100%							
Wyroby przemysłu drzewnego,	128,8	133,4	109,0	106,2	105,2	101,4	102,6	.
w tym:								
tarcica i półfabrykaty tarte	139,9	149,1	108,1	104,2	104,7	102,9	101,6	.

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS

Dynamika wzrostu cen tarcicy i półfabrykatów tartych – podstawowych wyrobów przemysłu tartaczego - była w ostatnich latach niższa od dynamiki wzrostu przeciętnych cen 1 m³ drewna. Jest to szczególnie widoczne w wypadku drewna tartaczego (tożsamego z drewnem wielkowymiarowym ogólnego przeznaczenia). Wysokie w ostatnich latach koszty surowca drzewnego znajdują odbicie w kondycji ekonomicznej całej branży.

Przeciętne ceny drewna w latach 1993-2001

Wyszczególnienie	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
ceny bieżące, zł/m ³									
Drewno ogółem	39,9	58,3	104,4	104,3	104,7	112,6	119,3	124,4	120,4
Drewno wielkowymiarowe ogólnego przeznaczenia									
- iglaste	58,8	86,8	149,4	155,0	159,1	171,8	183,5	189,8	190,9
- liściaste	74,4	110,8	168,3	168,8	166,9	175,1	183,3	197,4	197,1
ceny stałe, zł/m ³ (weryfikowane wskaźnikiem inflacji)									
Drewno ogółem	29,5	44,1	81,7	87,0	91,1	100,7	111,2	113,0	114,1
Drewno wielkowymiarowe ogólnego przeznaczenia									
- iglaste	43,5	65,7	116,9	129,3	138,5	153,7	171,0	172,4	180,9
- liściaste	55,0	83,8	131,7	140,8	145,3	156,6	170,8	179,3	186,8
dynamika, rok poprzedni = 100%, ceny stałe									
Drewno ogółem	•	149,5	185,3	106,5	104,7	110,5	110,4	101,6	101,0
Drewno wielkowymiarowe ogólnego przeznaczenia									
- iglaste	•	151,0	177,9	110,6	107,1	111,0	111,3	100,8	104,9
- liściaste	•	152,4	157,2	106,9	103,2	107,8	109,1	105,0	104,2

Źródło: opracowanie Instytutu Technologii Drewna na podstawie: Leśnictwo, GUS, Warszawa (lata 1994-2002)

Sytuacja ta między innymi przyczyniła się do narastania zadłużenia branży tartacznej wobec Lasów Państwowych – głównego dostawcy drewna. Należności te wyniosły na koniec 2001 roku 473 mln zł i były wyższe o ponad 32% w porównaniu z poziomem z roku 2000.

Sygnalem niepokojącym dla głównego producenta i dostawcy surowca drzewnego powinno być zmniejszanie się liczby producentów w branży tartacznej (liczba podmiotów o zatrudnieniu powyżej 49 osób była w 2002 roku o 14 mniejsza niż w 2001 roku tj. o 12,6 % - dane MGPIPS). Oznacza to, że bez ewentualnego wsparcia odbiorców drewna, głównie przemysłu tartaczego, i w przypadku braku poprawy warunków zewnętrznych funkcjonowania przedsiębiorstw może dojść do spadku popytu na drewno krajowe i do zwiększonego importu tarcicy i półfabrykatów tartych. Polityka cenowa głównego dostawcy drewna, tj. Lasów Państwowych powinna mieć zatem na uwadze także sytuację na rynku produktów drzewnych, uwzględniając fakt, że poziom cen drewna powinien zapewniać tartakom co najmniej minimalną zyskowność produkcji.

Podatek VAT na surowiec drzewny

Przepisy ustawy z dnia 20 lipca 2000 roku. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym i ustawy o opłacie skarbowej (Dz.U. Nr 68, poz. 805), wprowadziły na surowiec drzewny okrągły 22 % stawkę podatku VAT, znosząc tym samym funkcjonujące od 1993 roku. zwolnienie z tego podatku. Stawka ta jest aktualnie w trybie rozporządzeń Ministra Finansów corocznie obniżana do 7%.

Różnice w obciążeniu podatkiem VAT surowca drzewnego (7%) i tarcicy (22%) wobec funkcjonowania równoległego systemu nie opodatkowania podatkiem VAT drobnych przedsiębiorców – nie przekraczających progu opodatkowania, przyczyniły się w znacznym stopniu do pogorszenia kondycji ekonomiczno-finansowej branży tartacznej. Firmy nie płacące podatku VAT mogły rezygnować z części zysku, przeznaczając większą kwotę na zakup surowca po wyższej cenie. Ocenia się, że wykorzystanie tego mechanizmu było w latach 1993-1996 jednym z czynników dynamicznego wzrostu cen surowca drzewnego.

Efektywność eksportu wyrobów drzewnych

Utrzymujący się w ostatnich latach wysoki kurs złotego w stosunku do walut obcych spowodował spadek efektywności działalności eksportowej przedsiębiorstw przemysłu drzewnego i obniżenie rentowności produkcji eksportowej większości wyrobów drzewnych.

W 2002 roku uzyskana w eksporcie przeciętna cena 1 kg wyrobów drzewnych (z wyłączeniem mebli) była o 8% niższa niż w 1998 roku i o 13% od poziomu z 1995 roku (odpowiednio o 0,03 USD i 0,05 USD). Natomiast cena 1 kg mebli obniżyła się w 2002 roku w eksporcie odpowiednio o 2% i 10% (tj. o 0,04 USD i 0,22 USD).

Tabela 26

Cena wyrobów drzewnych w eksporcie z Polski

ceny bieżące, USD/kg

Wyszczególnienie	1995	1998	2000	2001	2002
Wyroby drzewne ogółem	0,75	0,76	0,67	0,75	0,77
w tym:					
- wyroby drzewne bez mebli	0,39	0,37	0,32	0,33	0,34
- meble	2,17	1,99	1,79	1,83	1,95

Źródło: opracowanie Instytutu Technologii Drewna na podstawie danych GUS

Cenowe terms of trade dla obrotów handlu zagranicznego (wyrażonego w jednostkach masy), czyli relacja cen eksportowanych z Polski wyrobów drzewnych do ich cen w imporcie wskazuje, że sytuacja jest w tym zakresie korzystna. Jednak w wypadku mebli, wyroby

nabywane za granicą są znacznie droższe od mebli sprzedawanych zagranicznym kontrahentom.

Tabela 27

Cenowe terms of trade w handlu zagranicznym wyrobami drzewnymi

Wyszczególnienie	1995	1998	2000	2001	2002
Wyroby drzewne ogółem	1,57	1,19	1,40	1,70	1,64
w tym:					
- wyroby drzewne (bez mebli)	1,44	1,00	1,19	1,32	1,21
- meble	0,66	0,60	0,63	0,74	0,76

Uwaga: cenowe terms of trade wyrażone w jednostkach masy

Źródło: opracowanie Instytutu Technologii Drewna na podstawie danych GUS

Należy ponadto zauważyć, że w wypadku mebli ich eksport do krajów Europy Wschodniej napotyka na duże bariery taryfowe (np. wysokie i stale rosnące cło na meble eksportowane do Rosji).

Popyt na rynku krajowym

Niejednorodność produktów wytwarzanych z surowca drzewnego i dualizm cechujący niektóre materiały drzewne (służące bądź to do dalszego przetwarzania, bądź też do ostatecznego wykorzystania) powoduje, że popyt na wyroby drzewne kształtowany jest przez zbiór wielu, często odmiennych czynników o charakterze mikro- i makroekonomicznym, oddziałujących w dłuższym i krótszym czasie. Są to głównie:

- poziom rozwoju gospodarczego (wyrażony tempem wzrostu produktu krajowego brutto i związany z nim poziom zamożności społeczeństwa),
- sytuacja demograficzna (liczba ludności, struktura wiekowa ludności, liczba gospodarstw domowych i ich struktura itp.),
- aktywność sektora budowlanego (zasoby mieszkaniowe, liczba nowych mieszkań, powierzchnia mieszkań, rozwój budownictwa przemysłowego i użyteczności publicznej) oraz popyt restytucyjny,
- skala i zakres substytucji wobec wyrobów drzewnych (np. plastik, metal, szkło, beton),
- ceny (materiałów i wyrobów drzewnych oraz ich relacje do krajowych materiałów substytucyjnych, jak i do cen materiałów z drewna pochodzących z importu),

- czynniki psychologiczne.

Aktualna sytuacja gospodarcza, w tym głównie zastój w budownictwie oraz niski poziom zamożności społeczeństwa powodują, że popyt rynku krajowego na wyroby drzewne został silnie wyhamowany. Znajduje to odbicie w wynikach produkcyjnych i kondycji ekonomicznej większości branż drzewnych. Zahamowanie rozwoju gospodarczego jest poważną barierą dalszego rozwoju całego przemysłu drzewnego.

Relatywnie niski poziom technologii produkcji i jakości wyrobów

Jest to bariera wynikająca z dotychczasowego ograniczonego finansowania rozwoju przemysłu drzewnego oraz ze specyfiki niektórych branż, zwłaszcza branży tartacznej. Podejmowane działania, ich tempo i zakres są niewystarczające w stosunku do potrzeb wynikających z nasilającej się konkurencji na rynkach europejskich. Pokonanie bariery wymagałoby poniesienia wysokich kosztów podnoszenia jakości produkcji (systemy certyfikacji, zakup nowych technologii itp.).

Główne bariery rozwoju sektora MSP

Znaczenie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w przemyśle drzewnym jest relatywnie większe niż w przemyśle ogółem i w przetwórstwie przemysłowym. Producenci wyrobów drzewnych oraz mebli zatrudniający do 49 osób wytwarzają rocznie blisko 40% produkcji całkowitej obu branż, podczas gdy w całym polskim przemyśle odsetek ten wynosi niewiele ponad 20%, a w przetwórstwie przemysłowym – 25%.

Przedsiębiorcy z małych i średnich firm wskazują na istnienie szeregu barier rozwoju, których zniesienie spowodowałoby lepsze wykorzystanie istniejącego w nich potencjału (tabela 28).

**Ranking głównych barier rozwojowych
małych i średnich przedsiębiorstw przemysłu drzewnego
- w opinii kadry kierowniczej MSP -**

Pozycja w rankingu	Rodzaj bariery hamującej rozwój przedsiębiorstw	Względne udziały procentowe
1	Niewystarczające zasoby kapitału własnego	93
2	Koszt kredytu bankowego za wysoki w stosunku do rentowności	83
3	Regulacje prawne uniemożliwiające skuteczne ściąganie należności	65
4	Ograniczenie i spadek zapotrzebowania ze strony odbiorców	61
5	Wysokość podatku dochodowego	59
6	Brak wystarczająco rozwiniętej własnej sieci sprzedaży	58
7	Konkurencja firm działających na tym samym rynku	55
8	Złożoność procedur uzyskiwania kredytów	54
9	Brak nowych rynków zbytu	53
10	Wysokość kosztów działalności firmy w porównaniu do konkurencji	49
11	Wysokość cen wyrobów firmy w porównaniu do konkurencji	41
12	Firma nie spełnia wymagań stawianych przez banki przy udzielaniu kredytów	40
13	Inne bariery	37
14	Wyroby substytucyjne, które konkurują z wyrobami firmy	36
15	Brak wystarczającej wiedzy z zakresu marketingu i reklamy	32
16	Brak wystarczającej wiedzy o zarządzaniu firmą	29
17	Brak dostatecznej wiedzy o technologiach przydatnych dla rozwoju firmy	24
18	Brak pomysłów na nowe wyroby	16

Źródło: System ekonomicznych i technologicznych warunków wspierania rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw przemysłu drzewnego w Polsce na tle wymagań Unii Europejskiej, Akademia Rolnicza, Poznań 2001, maszynopis

Wskazane bariery rozwojowe są również barierami dla firm dużych, lecz przez sektor MSP są odczuwane intensywniej.

4. Cele strategiczne wynikające z diagnozy stanu przemysłu drzewnego i perspektyw jego rozwoju

4.1. Synteza diagnozy stanu przemysłu drzewnego

- Przemysł drzewny odgrywa znaczącą rolę w gospodarce Polski, co charakteryzuje:

<i>w jednostkach zatrudniających powyżej:</i>	<i>9 osób</i>	<i>49 osób</i>
udział w produkcji sprzedanej przemysłu ogółem -	5,8%	5,1%
udział pracujących w przemyśle ogółem -	8,1%	7,3%,
w eksporcie towarowym - 9,5% (4,1 mld USD bez eksportu drewna)		

Odmienne niż jest to w całym polskim handlu zagranicznym przemysł drzewny osiąga dodatnie saldo bilansu eksportu i importu swoich wyrobów (3,2 mld USD); eksport przekracza import 4-krotnie. Istotne jest ponadto, że przemysł drzewny funkcjonuje zasadniczo w oparciu o zasobną i odnawialną krajową bazę surowcową.

- Przemysł drzewny cechuje duże rozproszenie podmiotów gospodarczych z dominującą rolą małych i średnich przedsiębiorstw. W ogólnej liczbie podmiotów małe przedsiębiorstwa stanowią 99,6%, w zatrudnieniu około 38% ogółu i w sprzedaży przemysłu drzewnego - 37%. Podmioty zatrudniające powyżej 49 osób (łącznie 690, w tym w produkcji mebli – 364 i w produkcji wyrobów z drewna – 326) mają w wypadku producentów mebli 65 % udziału w produkcji sprzedanej mebli ogółem i zatrudniają 67% pracujących. Natomiast duże firmy produkujące wyroby z drewna mają udziały odpowiednio 60% i 55%.
- W przemyśle drzewnym dominujące znaczenie ma produkcja mebli (57 % produkcji sprzedanej i 61 % przeciętnego zatrudnienia, w podmiotach o zatrudnieniu powyżej 49 osób), jednak rolę szczególną odgrywa branża tartaczna (odpowiednio 7 % i 11 %), będąca głównym odbiorcą surowca drzewnego i dostawcą tarcicy dla innych branż przemysłu drzewnego.
- W ostatnich latach kondycja ekonomiczna przemysłu drzewnego była relatywnie lepsza niż przeciętnie w przemyśle. Jednak sytuacja była bardzo zróżnicowana w poszczególnych branżach drzewnych. Branża tartaczna jako jedyna notowała od 1996 roku ujemną rentowność obrotu netto. Nie generując zatem nadwyżki finansowej nie posiada zdolności do spłaty zadłużenia (473 mln zł na koniec 2001 roku) wobec dostawcy

surowca tartaczego, tj. Lasów Państwowych. Nie ma zatem możliwości podjęcia działań inwestycyjnych, zmierzających do poprawy konkurencyjności swoich wyrobów na krajowym i zagranicznych rynkach.

- Na tle Unii Europejskiej, polski przemysł drzewny charakteryzuje między innymi:
 - ◆ bardzo niskie zużycie wyrobów drzewnych, zwłaszcza:
 - tarcicy – na poziomie ok. 32 % przeciętnego zużycia w UE,
 - sklejek – 33 % przeciętnego zużycia w UE,
 - mebli – 9 % przeciętnego zużycia w UE,
 - ◆ podobny poziom zużycia płyt wiórowych – 97 % przeciętnego zużycia w UE,
 - ◆ wyższe zużycie płyt pilśniowych – o 8 % oraz
 - ◆ relatywnie niska przeciętna wydajność pracy - na poziomie około 30 % średniej osiągananej w UE, w tym w branży:
 - płyt drewnopochodnych jest to 50 % wydajności w UE,
 - produkcji opakowań – 40 % wydajności w UE,
 - tartacznej – 20 % wydajności w UE
- Nowoczesny park maszynowy i wysoki poziom stosowanych technologii występuje głównie w przemyśle meblarskim, stolarki budowlanej i płyt drewnopochodnych. W przypadku wiodących fabryk (głównie prywatyzowanych z udziałem kapitału zagranicznego) można mówić o światowym poziomie. Jednak niskie nakłady inwestycyjne i malejące nakłady na innowacje powodowały, że niskim poziomem nowoczesności charakteryzuje się liczna grupa małych firm meblarskich (w tym spółdzielni meblarskich) oraz większość tartaków (zwłaszcza bez tzw. głębokiego przerobu drewna).
- Potencjał produkcyjny przemysłu drzewnego, który aktualnie nie jest w pełni wykorzystany, stanowi doskonałą bazę dla rozwoju tego sektora i dalszego wzrostu konkurencyjności jego produktów, szczególnie o dużej wartości dodanej zarówno w kraju, jak i za granicą. Zwiększenie eksportu związane jest jednak z intensyfikacją działań promocyjnych przy wykorzystaniu „finansowych instrumentów wspierania eksportu”.
- Zdolność do konkurowania poszczególnych branż polskiego przemysłu drzewnego z przemysłem krajów UE jest różna. Stosunkowo wysoką konkurencyjność, szczególnie

w przypadku mebli, a także – płyt drewnopochodnych mają przedsiębiorstwa, w których duży udział ma kapitał zagraniczny. Przedsiębiorstwa zagraniczne bowiem dysponują na ogół większym kapitałem, który może być przeznaczony nawet na finansowanie działalności na granicy opłacalności. Konkurencyjność przemysłu drzewnego ma jednak w dużym stopniu charakter kosztowo-cenowy, a nie jakościowy. Biorąc zatem pod uwagę fakt, że długofalowo o konkurencyjności decydują przede wszystkim czynniki związane z rozwojem nauki, postępem technicznym i technologicznym, poziomem organizacji i wydajności pracy, unowocześnianiem produkcji i stopniem jej dostosowania do potrzeb rynku krajowego i rynków zagranicznych oraz sprawności działań marketingowych, to w przemysłach wykorzystujących drewno sytuacja nie jest korzystna. W tych warunkach sprostanie międzynarodowej konkurencyjności stanowi dla polskich przedsiębiorstw barierę trudną do pokonania. Najniższy poziom konkurencyjności cechuje przemysł tartaczny. Wydajność pracy jednego zatrudnionego przy produkcji tarcicy w Polsce rzadko przekracza 300 m³/rok, podczas gdy w zachodnioeuropejskich kombinatach poziom tego wskaźnika przekracza 1200 m³/rok, co jest związane z wyższym poziomem technologii i organizacji przerobu drewna.

- Bariera dalszego rozwoju przemysłu drzewnego i poprawy jego konkurencyjności są m.in. niewystarczające zasoby kapitału własnego, koszty kredytów bankowych, regulacje prawne uniemożliwiające skuteczne ściąganie należności oraz spadek popytu krajowego, wynikający z zahamowania rozwoju gospodarczego Polski, w tym głównie – kryzysu w budownictwie.
- Rozwiązania wymagają kluczowe dla rozwoju przemysłu drzewnego (głównie tartaczego) i poprawy jego konkurencyjności kwestie: źródła finansowania tego rozwoju, zróżnicowania podatku VAT na tarcicę i surowiec drzewny oraz zadłużenie przemysłu tartaczego wobec Lasów Państwowych.
- Niedostateczne finansowanie (wspieranie) innowacyjności wywołuje niedostatki wiedzy z zakresu marketingu, zarządzania, nowych technik i technologii, zwłaszcza w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw.

4.2. Główne tendencje na rynku drzewnym w Polsce do 2006 roku

Rynek wyrobów drzewnych jest bezpośrednio uzależniony od koniunktury gospodarczej zarówno w kraju, jak i na rynkach zagranicznych. Jak wynika z ostatnich badań Instytutu Technologii Drewna w Poznaniu, przyszłe tendencje na rynku drzewnym będą determinowane głównie przez kształtowanie się:

- popytu krajowego, który wyznaczony będzie przede wszystkim przez:
 - rozwój budownictwa (wraz z popytem restytucyjnym, wynikającym z wymiany wyposażenia w istniejących zasobach mieszkaniowych) oraz
 - przyszły poziom zamożności społeczeństwa, wyrażający się funduszem nabywczym, zależnym w dużej mierze od osiągniętego produktu krajowego brutto;
- popytu nabywców zagranicznych (zależnego od koniunktury gospodarczej na rynkach głównych nabywców polskich wyrobów drzewnych).

Strategia Gospodarcza Rządu „Przedsiębiorczość-Praca-Rozwój” w scenariuszu rozwojowym gospodarki zakłada wzrost PKB w 2003 roku o 3%, w 2004 roku o 5% i o ponad 5% w roku 2005. Ostatnie prognozy Rządu wskazują na 3,5% wzrost PKB w 2003 roku. Ten scenariusz rozwoju gospodarczego bazuje na stopniowym ożywianiu rynku wewnętrznego. Mając na względzie powyższy program oraz dotychczasowe tendencje w przemyśle drzewnym należy spodziewać się w perspektywie do 2005 roku (i dalej) następujących zmian w popycie i produkcji wyrobów drzewnych oraz zapotrzebowaniu na surowiec drzewny:

- systematycznego wzrostu popytu na większość materiałów drzewnych i wyroby finalne i w konsekwencji – umiarkowanego wzrostu ich produkcji,
- pobudzenia rynku materiałów tertych, wzrostu ich produkcji i zużycia; jednak tempo tego wzrostu, przy obecnym załamaniu kondycji ekonomicznej branży tartacznej, będzie umiarkowane (średniorocznie o 4%),
- dalszego stabilnego wzrostu produkcji i zużycia płyt drewnopochodnych, jednak skala i zakres zmian na tym rynku będą różne, w zależności od stopnia innowacyjności jaki niosą ze sobą główne produkty tej branży i możliwości innych ich zastosowań niż tradycyjne. Najszybszym tempem wzrostu charakteryzować się będzie popyt na płyty MDF (średniorocznie o 10%), oraz na płyty OSB (w przypadku instalacji kolejnej linii technologicznej nawet o 55%) - relatywnie nowe materiały na polskim rynku, o dużych możliwościach zwiększania zakresu zastosowań, substytuujące w wyrobach finalnych elementy z drewna litego, a także płyty aglomerowane;

- do 2005 roku (i dalej) należy spodziewać się rosnącego popytu i produkcji finalnych wyrobów drzewnych – wyrobów stolarki budowlanej otworowej (średniorocznie o 3-4%) oraz mebli (średniorocznie o 7-10%), a także budynków drewnianych, elementów konstrukcyjnych, palet, wyrobów małej architektury drewnianej. Natomiast do wyrobów, których popyt i produkcja będzie miała charakter „szyłkowy” można zaliczyć opakowania (z wyjątkiem palet) oraz elementy wyposażenia robót budowlanych;
- należy spodziewać się umiarkowanych zmian na rynku surowca drzewnego, przy czym odczuwalne, pozytywne trendy pojawią się w 2003 roku i głównie zależeć będą od scenariuszy rozwoju popytu producentów materiałów i wyrobów drzewnych. Największy popyt na surowiec będzie występował ze strony producentów tarcicy (średniorocznie wzrost o 3-5%) oraz producentów płyt drewnopochodnych (średniorocznie o 2-11%). W popycie na poszczególne sortymenty surowca przewiduje się, że największy wzrost nastąpi w przypadku drewna średniowymiarowego i tym samym ta grupa sortymentowa będzie grupą o największych szansach rozwoju. Dominującą rolę w popycie na sortymenty surowca średniowymiarowego odgrywać będzie papierówka, ze względu na największe tempo wzrostu popytu na ten sortyment ze strony producentów płyt MDF i OSB. Pogłębią się problemy w zaspokojeniu potrzeb na surowiec wielkowymiarowy specjalnego przeznaczenia – główny sortyment do produkcji sklejek i oklein. Ogólnie, mając na uwadze zasoby krajowego surowca drzewnego, przewidywane potrzeby przemysłów przerobu drewna na surowiec powinny być zaspokojone.
- w strukturze podmiotowej większości branż przemysłu drzewnego należy spodziewać się dalszej koncentracji produkcji, przy czym w przemyśle tartacznym wystąpią dwie przeciwstawne tendencje: jedna polegająca na dekoncentracji wielozakładowych przedsiębiorstw, co będzie prowadzić do trudności w konkurowaniu z dużymi koncernami zagranicznymi, a druga – prowadząca do pojawienia się na polskim rynku zakładów drzewnych o dużych mocach przerobowych (w wysokości 1 mln m³ przetarcia drewna), stanowiących silną konkurencję dla wielu działających już tartaków o małej skali przerobu surowca drzewnego. Należy dodać, że w europejskim sektorze drzewnym tendencje do koncentracji produkcji są w ostatnich latach bardzo silne. Jednocześnie, rosnąca koncentracja i powstawanie wielkich międzynarodowych korporacji prowadzą do globalizacji zachowań na rynku.

4.3. Najważniejsze kierunki pożądanych zmian w przemyśle drzewnym dla wzrostu jego krajowej i międzynarodowej konkurencyjności

Główne pożądane kierunki zmian w przemyśle drzewnym do 2006 roku to:

- Wzrost efektywności ekonomicznej przemysłu drzewnego, w tym głównie branży podstawowej obróbki surowca drzewnego, poprzez m.in.:
 - wprowadzenie mechanizmów optymalnego kształtowania poziomu cen surowca drzewnego, w tym: monitorowania poziomu cen surowca drzewnego i ich wpływu na poziom cen wyrobów drzewnych, głównie tarcicy, analizy kształtowania się cen drewna na rynkach zagranicznych,
 - rozwiązanie problemu zadłużenia przemysłu tartaczego wobec Lasów Państwowych,
 - stopniowe odchodzenie od stosowania obniżonej stawki podatku VAT na surowiec drzewny,
 - wypracowanie i wdrożenie mechanizmów podnoszenia wydajności pracy i obniżki kosztów,
 - wzrost produkcji i eksportu wyrobów drzewnych wysoko przetworzonych, o dużej wartości dodanej,
 - dalszy rozwój eksportu wyrobów drzewnych, w tym zdobywanie nowych rynków zbytu,
 - efektywne przyciąganie i wykorzystanie kapitału zagranicznego.

- Wzrost poziomu nowoczesności stosowanych technik i technologii w branżach drzewnych, m.in .poprzez:
 - zwiększanie nakładów na innowacje, w tym na działalność badawczo-rozwojową,
 - rozwój współpracy przemysłu z krajowym zapleczem naukowo-badawczym,
 - podejmowanie wspólnych przedsięwzięć w celu poszukiwania i wdrażania nowych, efektywnych rozwiązań technicznych i technologicznych,
 - rozwój współpracy międzynarodowej między producentami, związkami branżowymi i jednostkami zaplecza naukowo-badawczego.

- Ochrona i poprawa środowiska naturalnego – dążenie do osiągnięcia standardów unijnych:
 - upowszechnianie systemów certyfikacji potwierdzających jakość wyrobów drzewnych i ich ekologiczny charakter,
 - kształtowanie pro jakościowej i proekologicznej świadomości producentów wyrobów drzewnych i ich użytkowników,
 - rozwój infrastruktury przemysłu drzewnego zmierzający do obniżenia szkodliwego oddziaływania produkcji wyrobów drzewnych na środowisko.

- Wzrost efektywności zarządzania przedsiębiorstwami drzewnymi:
 - opracowanie i wdrożenie programów restrukturyzacji branż i przedsiębiorstw drzewnych,
 - opracowanie i wdrożenie programów szkoleniowych z zakresu zarządzania i marketingu,
 - wprowadzenie technik informatycznych w zarządzaniu i komunikacji między przedsiębiorcami oraz między producentami a użytkownikami wyrobów drzewnych,
 - promocja drewna i wyrobów z drewna.

- Wzrost roli samorządu gospodarczego przemysłu drzewnego i stopnia instytucjonalizacji międzybranżowej:
 - powołanie federacji skupiającej organizacje działające w przemyśle drzewnym

- Efektywne wykorzystanie środków przedakcesyjnych, a po wejściu w struktury UE - funduszy strukturalnych i funduszu spójności:
 - pobudzenie inicjatyw producentów drzewnych, w tym małych i średnich firm,
 - organizacja pomocy w staraniach i wykorzystywaniu funduszy unijnych, głównie w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw.

Biorąc pod uwagę aktualny stan przemysłu drzewnego, spodziewane tendencje w tym przemyśle i jego otoczeniu w najbliższym okresie oraz pożądane kierunki zmian, do głównych celów strategicznych rozwoju polskiego przemysłu drzewnego należy zatem zaliczyć:

- poprawę efektywności funkcjonowania przedsiębiorstw przerobu drewna,

- wzrost innowacyjności oraz poziomu nowoczesności stosowanych technik i technologii produkcji,
- poprawę ochrony środowiska i wprowadzenie unijnych standardów w tej dziedzinie,
- rozwój eksportu,
- doskonalenie zarządzania przedsiębiorstwami.

Cele te warunkują się wzajemnie, a ostatecznie ich realizacja będzie wpływać na kształt i poziom krajowej i międzynarodowej konkurencyjności branż drzewnych i produktów przerobu drewna. Sformułowane strategiczne cele przemysłu drzewnego można uznać za zbieżne z zawartymi w dokumencie „Kierunki polityki przemysłowej na lata 1999-2002”, stanowiącym rozwinięcie stanowiska przedłożonego przez stronę polską w obszarze „polityka przemysłowa” w trakcie negocjacji przedakcesyjnych do UE. Wskazano w nich na konieczność wzrostu międzynarodowej konkurencyjności, wyrażającą się zdolnością do konkurowania ceną, jakością, parametrami techniczno-użytkowymi oraz warunkami transakcji handlowych na rynku krajowym oraz rynkach zagranicznych. Należy podkreślić, że istotną rolę w realizacji celów strategicznych ma polityka państwa, która jest ważną, choć komplementarną w stosunku do mechanizmu rynkowego, determinantą konkurencyjności na forum międzynarodowym.

5. Harmonogram zadań ze wskazaniem instrumentów służących poprawie konkurencyjności przemysłu drzewnego do 2006 roku

Cel I:

Poprawa efektywności ekonomiczno-finansowej przedsiębiorstw przerobu drewna

Zadanie 1. Rozwiązanie kwestii zadłużenia przedsiębiorstw przemysłu drzewnego wobec dostawcy drewna, tj. Lasów Państwowych.

Sposób realizacji:

Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych opracuje, przy współpracy przedsiębiorstw przemysłu drzewnego, propozycje rozwiązania kwestii zadłużenia przedsiębiorstw przemysłu drzewnego wobec Lasów Państwowych

Odpowiedzialny: Minister właściwy do spraw środowiska, Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych, przedsiębiorstwa przemysłu drzewnego.

Finansowanie: środki będące w gestii Lasów Państwowych

Termin realizacji: **I półrocze 2004**

Koszt: **150 tys. zł**

Zadanie 2. Monitoring cen surowca drzewnego i ich wpływu na rynek drzewny

Sposób realizacji:

Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych zapewni kontynuację monitoringu cen surowca drzewnego dla oceny skali różnic między cenami surowca drzewnego a cenami wyrobów drzewnych (zwłaszcza pierwsiastkowego przerobu drewna).

Odpowiedzialny: Minister właściwy do spraw środowiska, Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych; *współpraca:* samorząd gospodarczy, ośrodki badawcze (Instytut Technologii Drewna, Instytut Badawczy Leśnictwa).

Finansowanie: środki będące w gestii Lasów Państwowych

Termin realizacji: **I półrocze 2004**

Koszt: **500 tys. zł**

Zadanie 3. Odejście od stosowania obniżonej stawki podatku od towarów i usług (VAT) na surowiec drzewny

Sposób realizacji:

Nowelizacja Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 22 marca 2002 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym (Dz.U. Nr 27, poz. 268 z późn. zm.) zmierzająca do likwidacji obniżonej do 7 % stawki podatku VAT na „drewno surowe nawet okorowane, również zgrubnie obrobione” (PCN 4403) – pozycja 17 załącznika nr 3.

Odpowiedzialny: Minister właściwy do spraw finansów publicznych.

Termin realizacji: **najpóźniej 1 maj 2004**

Cel II:

Rozwój eksportu wyrobów drzewnych

Zadanie 1. Ukierunkowanie istniejących instrumentów wspierania eksportu - na wzrost eksportu wyrobów drzewnych, szczególnie o dużej wartości dodanej

Sposób realizacji:

- wsparcie przedsięwzięć proeksportowych przedsiębiorstw przemysłu drzewnego, szczególnie umacniających ich pozycję na rynku europejskim – strategicznym z punktu widzenia dotychczasowego i przyszłego eksportu,
- zintensyfikowanie działań zmierzających do odzyskania rynku rosyjskiego poprzez polepszenie warunków eksportu mebli w tym kierunku,

Odpowiedzialny: Minister właściwy do spraw gospodarki, pracy i polityki społecznej, przedsiębiorstwa przemysłu drzewnego, współpraca: samorząd gospodarczy, ośrodki badawcze.

Finansowanie: środki wynikające z Założeń polityki handlowej wobec rynków wschodnich na lata 2003-2004 „Program Odzyskania Rynków Wschodnich”, środki w ramach „Programu Promocji Selektywnej”, inne instrumenty finansowego wspierania i promocji eksportu.

Termin realizacji: **2003-2006**

Koszt: **350 tys. zł**, w tym: budżet **270 tys. zł**

Cel III:

Poprawa ochrony środowiska

Zadanie 1. Restrukturyzacja przedsiębiorstw przemysłu drzewnego w sferze ochrony środowiska

Sposób realizacji:

- wsparcie działań zmierzających do poprawy infrastruktury przedsiębiorstw przemysłu drzewnego, związanych z ochroną środowiska naturalnego i środowiska pracy,
- upowszechnianie systemów certyfikacji potwierdzających jakość wyrobów drzewnych i ich ekologiczny charakter,

Odpowiedzialny: przedsiębiorstwa przemysłu drzewnego, Minister właściwy do spraw gospodarki, pracy, polityki społecznej, Minister właściwy do spraw środowiska.

Finansowanie: Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Pomoc publiczna w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego – „Wzrost konkurencyjności gospodarki”, będącego częścią Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004-2006) – z tytułu „Wsparcia dla inwestycji w zakresie dostosowania przedsiębiorstw do wymogów standardów UE w zakresie ochrony środowiska”

Termin realizacji: **2003-2006**

Koszt: ok. **1000 tys. zł**, w tym: budżet ok. **500 tys. zł**

Cel IV:

Wzrost innowacyjności

Zadanie 1. Restrukturyzacja techniczna i technologiczna przedsiębiorstw przemysłu drzewnego

Sposób realizacji:

Przeprowadzenie działań restrukturyzacyjnych przez przedsiębiorstwa przemysłu drzewnego w celu poprawy ich konkurencyjności.

Odpowiedzialny: przedsiębiorstwa przemysłu drzewnego, Minister właściwy do spraw gospodarki, pracy i polityki społecznej, Minister właściwy do spraw skarbu państwa.

Finansowanie: środki własne przedsiębiorstw, pomoc publiczna zgodna z ustawą z dnia 27 lipca 2002 roku o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców – Dz. U. Nr 141, poz. 1177 - (w tym: z tytułu przepisów art. 56 ust. 1 pkt.2 ustawy z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji - Dz.U.Nr 171/2002 z późn. zm., z przepisów ustawy z dnia 20 marca 2002 r. o finansowym wspieraniu inwestycji - Dz.U. Nr 41/2002 r., poręczenia i gwarancje z tytułu ustawy z dnia 8 maja 1997 r. o poręczeniach i gwarancjach udzielanych przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne - Dz.U. Nr 79/1997 r., środki funduszy strukturalnych dostępne z chwilą przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, w tym w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Wzrost konkurencyjności gospodarki”, będącego częścią Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004-2006).

Termin realizacji: **2003-2006**

Koszt: ok. **1000 tys. zł**, w tym: budżet ok. **500 tys. zł**

Zadanie 2: Rozwój innowacyjności produktowej i technologicznej przemysłu drzewnego

Sposób realizacji:

- zwiększenie konkurencyjności produktowej i technologicznej przedsiębiorstw,
- zaplecze naukowo-badawcze przemysłu drzewnego we współpracy z przedsiębiorstwami podejmie intensywne działania na rzecz opracowania i wdrażania nowych technologii i produktów oraz poszukiwania nowych rozwiązań umożliwiających wzrost konkurencyjności przemysłu drzewnego. Ważne z punktu

widzenia gospodarczego projekty powinny być realizowane jako projekty zamawiane i celowe. Wnioski małych i średnich przedsiębiorstw o projekty celowe mogą być składane do Federacji Stowarzyszeń Naukowo-Technicznej Naczelnej Organizacji Technicznej – działającej w tym zakresie z upoważnienia Ministra Nauki i Informatyzacji

- weryfikacja i usprawnienie systemu finansowania nauki (zwłaszcza badań, których nie są w stanie finansować przedsiębiorstwa przemysłu drzewnego).

Odpowiedzialny: przedsiębiorstwa przemysłu drzewnego, jednostki badawczo-rozwojowe, instytuty naukowe, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Minister Nauki i Informatyzacji,

Finansowanie: środki własne przedsiębiorstw, środki publiczne (dofinansowanie ze środków będących w dyspozycji Ministra Nauki i Informatyzacji na realizację projektów celowych, środki w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Wzrost konkurencyjności gospodarki”, będącego częścią Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004-2006).

Termin realizacji: **2003-2006**

Koszt: ok. **3000 tys. zł**, w tym: budżet ok. **2000 tys. zł**

Cel V:

Doskonalenie sposobów zarządzania przedsiębiorstwami

Zadanie 1. Pomoc małym i średnim przedsiębiorstwom w procesie poprawy konkurencyjności

Sposób realizacji:

- intensyfikacja pracy ośrodków regionalnych wspierających sektor małych i średnich przedsiębiorstw (aktywizacja działalności informacyjnej dotyczącej pozyskiwania środków publicznych),
- wspieranie przedsięwzięć rozwojowych małych i średnich przedsiębiorstw,
- wsparcie otoczenia instytucjonalnego małych i średnich przedsiębiorstw,
- wspieranie integracji firm i działalności na forum międzynarodowym.

Odpowiedzialny: przedsiębiorstwa przemysłu drzewnego, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Minister właściwy do spraw nauki i informatyzacji, Minister właściwy do spraw gospodarki pracy i spraw socjalnych.

Finansowanie: środki własne przedsiębiorstw, pomoc publiczna zgodna z ustawą z dnia 27 lipca 2002 roku o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców – Dz. U. Nr 141, poz. 1177 - związana z realizacją polityki horyzontalnej wobec małych i średnich przedsiębiorstw w ramach dokumentu „Kierunki działań Rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw od 2003 do 2006 roku”, środki w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Wzrost konkurencyjności gospodarki”, będącego częścią Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004-2006).

Termin realizacji: **2003-2006**

Koszt: ok. **1100 tys. zł**, w tym: budżet ok. **500 tys. zł**

Zadanie 2.: Stworzenie systemu szkoleń przygotowujących przedsiębiorstwa przemysłu drzewnego do konkurowania na rynku Unii Europejskiej

Sposób realizacji:

- w oparciu o istniejące zaplecze naukowo-badawcze i akademickie prowadzenie ciągłych szkoleń dla kadry menedżerskiej wyższego i średniego szczebla zarządzania, w szczególności z zakresu zarządzania przedsiębiorstwem, zarządzania finansami przedsiębiorstwa,
- stworzenie systemu dopłat do szkoleń, których beneficjentami będą przedsiębiorstwa.

Odpowiedzialny: Minister właściwy do spraw gospodarki, pracy i polityki społecznej, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, ośrodki naukowo-badawcze i akademickie, organizacje samorządu gospodarczego

Finansowanie: środki własne przedsiębiorstw, zagraniczne środki pomocowe.

Termin realizacji: **2003-2006**

Koszt: ok. **1000 tys. zł**, w tym: budżet ok. **750 tys. zł**

Cel VI:

Pobudzanie popytu na drewno – surowiec odnawialny

(Działania na rzecz realizacji celów dokumentu przyjętego przez Radę Ministrów w czerwcu 2000 r. pt. „Polska 2025. Długookresowa strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju”)

Zadanie 1. Promocja drewna i jego wyrobów

Sposób realizacji:

Przygotowanie i wdrożenie strategii promocji drewna i jego wyrobów oraz monitorowanie jej skutków na rynku drzewnym.

Odpowiedzialny: Minister właściwy do spraw środowiska przy współdziałaniu Ministra właściwego do spraw gospodarki, pracy i polityki społecznej, Generalna Dyrekcja Lasów Państwowych, samorząd gospodarczy; współpraca: ośrodki naukowo-badawcze.

Finansowanie: środki Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, producenta drewna – Generalnej Dyrekcji Lasów Państwowych, przedsiębiorstw przemysłu drzewnego.

Termin realizacji: 2003- 2006

Koszt: 2000-3000 tys. zł,

6. Harmonogram realizacji zadań służących poprawie konkurencyjności przemysłu drzewnego do 2006 roku (tabela)

L.p.	Zadanie do realizacji	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Przewidywany termin realizacji	Koszt realizacji		Finansowanie
				razem tys. zł	budżet tys. zł	
Cel I: Poprawa efektywności ekonomiczno-finansowej przedsiębiorstw przerobu drewna						
1.	Rozwiązanie kwestii zadłużenia przedsiębiorstw przemysłu drzewnego wobec dostawcy drewna, tj. Lasów Państwowych: DGLP opracuje, przy współpracy przedsiębiorstw przemysłu drzewnego, propozycje rozwiązania kwestii zadłużenia przedsiębiorstw przemysłu drzewnego wobec Lasów Państwowych.	MŚ, DGLP, przedsiębiorstwa przemysłu drzewnego	I półrocze 2004	150	-	środki będące w gestii Lasów Państwowych
2.	Monitoring cen surowca drzewnego i ich wpływu na rynek drzewny: DGLP zapewni kontynuację monitoringu cen surowca drzewnego dla oceny skali różnic między cenami surowca drzewnego a cenami wyrobów drzewnych (zwłaszcza pierwiastkowego przerobu drewna).	MŚ, DGLP, współpraca: samorząd gospodarczy, ośrodki badawcze (Instytut Technologii Drewna, Instytut Badawczy Leśnictwa).	I półrocze 2004	500	-	środki będące w gestii Lasów Państwowych
3.	Odejście od stosowania obniżonej stawki podatku od towarów i usług (VAT) na surowiec drzewny: Nowelizacja Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 22 marca 2002 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym (Dz.U. Nr 27, poz. 268 z późn. zm.) zmierzająca do likwidacji obniżonej do 7 % stawki podatku VAT na „drewno surowe nawet okorowane, również zgrubnie obrobione” (PCN 4403) – pozycja 17 załącznika nr 3.	MF	najpóźniej 1 maj 2004	-	-	-
Cel II: Rozwój eksportu wyrobów drzewnych						
1.	Ukierunkowanie istniejących instrumentów wspierania eksportu - na wzrost eksportu wyrobów drzewnych, szczególnie o dużej wartości dodanej: <ul style="list-style-type: none"> wsparcie przedsięwzięć proeksportowych przedsiębiorstw przemysłu drzewnego, szczególnie umacniających ich pozycję na rynku europejskim – strategicznym z punktu widzenia dotychczasowego i przyszłego eksportu; zintensyfikowanie działań zmierzających do odzyskania rynku rosyjskiego poprzez polepszenie warunków eksportu mebli w tym kierunku. 	MGPiPS, przedsiębiorstwa przemysłu drzewnego, współpraca: samorząd gospodarczy, ośrodki badawcze.	2003-2006	350	270	Środki wynikające z przyjętych przez RM programów: Założeń polityki handlowej wobec rynków wschodnich na lata 2003-2004 „Program Odzyskania Rynków Wschodnich”, środki w ramach „Programu Promocji Selektywnej”, inne instrumenty finansowego wspierania i promocji eksportu.

Cel III: Poprawa ochrony środowiska							
1.	Restrukturyzacja przedsiębiorstw przemysłu drzewnego w sferze ochrony środowiska: <ul style="list-style-type: none"> wsparcie działań zmierzających do poprawy infrastruktury przedsiębiorstw przemysłu drzewnego, związanych z ochroną środowiska naturalnego i środowiska pracy; upowszechnianie systemów certyfikacji potwierdzających jakość wyrobów drzewnych i ich ekologiczny charakter. 	MGPiPS, MŚ, przedsiębiorstwa przemysłu drzewnego	2003-2006	1000	ok. 500	NFOŚiGW, WFOŚiGW, Pomoc publiczna w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego – „Wzrost konkurencyjności gospodarki”, będącego częścią NPR – z tytułu „Wsparcia dla inwestycji w zakresie dostosowania przedsiębiorstw do wymogów standardów UE w zakresie ochrony środowiska”	
Cel IV: Wzrost innowacyjności							
1.	Restrukturyzacja techniczna i technologiczna przedsiębiorstw przemysłu drzewnego: <ul style="list-style-type: none"> przeprowadzenie działań restrukturyzacyjnych przez przedsiębiorstwa przemysłu drzewnego w celu poprawy ich konkurencyjności. 	MGPiPS, MSP, przedsiębiorstwa przemysłu drzewnego	2003-2006	1000	ok. 500	Środki własne przedsiębiorstw, pomoc publiczna, poręczenia i gwarancje z tytułu ustawy poręczeniach i gwarancjach udzielanych przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne, środki funduszy strukturalnych dostępne z chwilą przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, w tym w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Wzrost konkurencyjności gospodarki”, będącego częścią NPR	
2.	Rozwój innowacyjności produktowej i technologicznej przemysłu drzewnego: <ul style="list-style-type: none"> zwiększenie konkurencyjności produktowej i technologicznej przedsiębiorstw; zaplecze naukowo-badawcze przemysłu drzewnego we współpracy z przedsiębiorstwami podejmie intensywne działania na rzecz opracowania i wdrażania nowych technologii i produktów oraz poszukiwania nowych rozwiązań umożliwiających wzrost konkurencyjności przemysłu drzewnego. Ważne z punktu widzenia gospodarczego projekty powinny być realizowane jako projekty zamawiane i celowe; weryfikacja i usprawnienie systemu finansowania nauki (zwłaszcza badań, których nie są w stanie finansować przedsiębiorstwa przemysłu drzewnego). 	MNiI, PARP, przedsiębiorstwa przemysłu drzewnego, jednostki badawczo-rozwojowe, instytuty naukowe,	2003-2006	3000	ok. 2000	Środki własne przedsiębiorstw, środki publiczne (dofinansowanie ze środków będących w dyspozycji MNiI na realizację projektów celowych, środki w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Wzrost konkurencyjności gospodarki”, będącego częścią NPR.	
Cel V: Doskonalenie sposobów zarządzania przedsiębiorstwami							
1.	Pomoc małym i średnim przedsiębiorstwom w procesie poprawy konkurencyjności: <ul style="list-style-type: none"> intensyfikacja pracy ośrodków regionalnych wspierających sektor małych i średnich przedsiębiorstw (aktywizacja działalności informacyjnej dotyczącej pozyskiwania środków publicznych); wspieranie przedsięwzięć rozwojowych małych i średnich przedsiębiorstw; wsparcie otoczenia instytucjonalnego małych i średnich przedsiębiorstw; wspieranie integracji firm i działalności na forum międzynarodowym. 	MGPiPS, MNiI, PARP, przedsiębiorstwa przemysłu drzewnego	2003-2006	1100	ok. 500	Środki własne przedsiębiorstw, pomoc publiczna związana z realizacją polityki horyzontalnej wobec małych i średnich przedsiębiorstw w ramach dokumentu „Kierunki działań Rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw od 2003 do 2006 roku”, środki w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Wzrost konkurencyjności gospodarki”, będącego częścią NPR	
2.	Stworzenie systemu szkoleń przygotowujących przedsiębiorstwa przemysłu drzewnego do konkurowania na rynku Unii Europejskiej: <ul style="list-style-type: none"> w oparciu o istniejące zaplecze naukowo-badawcze i akademickie prowadzenie ciągłych szkoleń dla kadry menedżerskiej wyższego i średniego szczebla zarządzania, w szczególności z zakresu zarządzania przedsiębiorstwem, zarządzania finansami przedsiębiorstwa; stworzenie systemu dopłat do szkoleń, których beneficjentami będą przedsiębiorstwa. 	MGPiPS, PARP, ośrodki naukowo-badawcze i akademickie, organizacje samorządu gospodarczego	2003-2006	1000	ok. 750	Środki własne przedsiębiorstw, zagraniczne środki pomocowe.	

Cel VI: Pobudzenie popytu na drewno – surowiec odnawialny						
1.	Promocja drewna i jego wyrobów: <ul style="list-style-type: none"> przygotowanie i wdrożenie strategii promocji drewna i jego wyrobów oraz monitorowanie jej skutków na rynku drzewnym. 	MŚ przy współdziałaniu MGPIPS, GDLP, samorządu gospodarczego, współpraca: ośrodki naukowo-badawcze.	2003-2006	2000-3000	b.d.	Środki NFOŚiGW, producenta drewna – GDLP, przedsiębiorstw przemysłu drzewnego.
RAZEM (w mln zł)				10,1-11,1	4,52¹	

7. Sprawozdawczość.

Informacja dotycząca realizacji „Strategii dla przemysłu drzewnego do 2006 roku” będzie przedkładana corocznie Radzie Ministrów.

¹ Środki budżetowe w ramach przyjętych programów przez Radę Ministrów